

Integratie van de Roma gemeenschap in de Europese Unie

“Uitsluiting en discriminatie in de 21^e eeuw”

Bachelorscriptie

Aangeboden door: P.V. de Jager

Docent: Dr. M.L.L. Segers

Faculteit: Geesteswetenschappen

Cursus: Onderzoekseminar 3, EU en Oost-Europa

Inleverdatum: 27-06-2011

Inhoudsopgave

Inleiding	2-5
<u>H1</u> De Europese Unie: Richtlijnen & Regelgeving	5-13
1.1 <i>Rechten van EU-onderdanen</i>	6-8
1.2 <i>Vrij verkeer binnen de grenzen van de Europese Unie</i>	8-11
1.3 <i>Verwijdering uit een EU-lidstaat</i>	11-13
<u>H2</u> Ontwikkelingen op Europees niveau	14-26
2.1 <i>Roma-top 2008</i>	14-17
2.2 <i>Voortgangsrapport 2008-2010</i>	17-22
2.3 <i>Roma-top 2010</i>	22-23
2.4 <i>Voorzitterschap Hongarije</i>	24-25
2.5 <i>Livia Járóka</i>	25-26
<u>H3</u> Frankrijk	27-35
3.1 <i>Frans integratiebeleid</i>	27-29
3.2 <i>Kritiek</i>	30-31
3.3 <i>Gegronde?</i>	31-35
<u>H4</u> Nederland	36-42
4.1 <i>Roma in Nederland</i>	36-40
4.2 <i>Nederlands integratiebeleid</i>	40-41
<u>H5</u> Roemenië & Bulgarije	43-48
5.1 <i>Roma in Roemenië</i>	43-44
5.2 <i>Roma in Bulgarije</i>	44-46
5.3 <i>Roemeens integratiebeleid</i>	46
5.4 <i>Bulgaars integratiebeleid</i>	47
Conclusie	49-53
Aanvullende informatie	54-55
Tabel 1.	56
Verantwoording gebruikte afbeeldingen	57

Inleiding

Ten tijde van de Tweede Wereldoorlog werden verschillende groepen minderheden systematisch vervolgd door de Nazi's. Naast Joden en homoseksuelen waren ook zigeuners slachtoffer van de Duitse moordlust. Zo ook het Roma zigeunervolk. Naar schatting hebben ongeveer 500.000 Roma tussen 1939 en 1945 het leven verloren.¹ De Roma is de grootste minderheidsgroep op het Europese continent. Een telling uit 2006 vertelt ons dat er ongeveer 10 tot 12 miljoen Roma leven in Europa.² Net als de Joden hebben de Roma al eeuwen lang te maken met discriminatie.

Tot op de dag van vandaag worden Roma mensonwaardig behandeld.³ De Europese Unie, waar gelijke behandeling van ieder mens een kernwaarde is, is hierin helaas geen uitzondering. Gelukkig sluit de Europese Unie haar ogen niet voor de Roma problematiek. Naast haar oorspronkelijke monetaire focus is zij ook een politieke Unie geworden. Dit heeft er voor gezorgd dat in het laatste decennia de behandeling van minderheden binnen de Europese Unie steeds hoger op de agenda is komen te staan.⁴ Desondanks is het probleem verre van opgelost. De recente uitzetting van Roma uit Frankrijk in september vorig jaar, ondanks een EU-resolutie, heeft voor veel kritiek gezorgd. Was deze uitzetting wel legaal op basis van EU-verdragen? Ook de toelating van Oost-Europese landen tot de Europese Unie, waar de aanwezigheid en discriminatie van Roma het grootst is, heeft voor de nodige ophef gezorgd. De positie van Roma binnen de Europese Unie maakt dus vele tongen los.

¹ Goldston, James A. *Roma Rights, Roma Wrongs*, (EBSCO Publishing, 2003) 148.

² Rose, Romani. *Remembrance and Beyond: The Roma and Sinti during the Holocaust and Today*, (United Nations Publications/UN Chronicle, 2006) 66.

³ Goldston, *Roma Rights, Roma Wrongs*, 149.

⁴ Goldston, *Roma Rights, Roma Wrongs*, 148-149.

Mijn onderzoek focust zich op het spanningsveld tussen nationaal Roma beleid van EU-lidstaten en de gesloten EU-verdragen die betrekking hebben op EU-burgers. De vraag die hierin centraal zal staan luidt als volgt:

In hoeverre is de behandeling van Roma in EU-lidstaten, tussen 2007 en nu, in strijd met EU-verdragen?

Uiteraard zal ik niet alle EU-lidstaten onder de loep nemen. Ik zal mijn beperken tot een drietal casussen, namelijk: Frankrijk, Nederland en een combinatie van Roemenië Bulgarije. Hoe ben ik tot deze afbakening van mijn onderzoek gekomen?

Frankrijk heb ik in mijn onderzoek betrokken vanwege de recente ontwikkelingen in het land met betrekking tot Roma. De ‘clash’ tussen de Europese Unie en de Franse regering in september 2010 is een uitstekende case. Dit omdat Frankrijk op het matje werd geroepen door de Europese Unie vanwege deze uitzetting. Het Franse nationale beleid voldeed dus niet aan de richtlijnen die de Europese Unie op dit gebied had opgesteld aan haar lidstaten. Ik zal in kaart brengen waar het spanningsveld precies zit.

Was de EU-resolutie terecht? Of stond de Franse regering volkomen in haar recht met de uitzetting van de groep(en) Roma?

Hoe staat het met de positie van Roma in ons eigen land? Hoewel wij bekend staan om onze tolerantie is er wel degelijk wat aan te merken op ons beleid. De laatste jaren is ons immigratiebeleid een stuk strenger geworden. Voldoet Nederland aan de eisen van Europese Unie? Waar zit ruimte voor vooruitgang?

In 2007 start mijn onderzoek. Voormalig Oostblok landen Roemenië en Bulgarije traden in dat jaar toe tot de Europese Unie. Zoals al eerder aangegeven is de positie van Roma in deze

landen verre van perfect. Hoewel er wel degelijk op nationaal niveau aan wordt gewerkt krijgen beide landen veel kritiek te voorduren op hun behandeling van de Roma gemeenschap. In hoeverre is deze kritiek terecht? Bovendien, hadden Roemenië en Bulgarije in 2007, gezien de achterstandspositie van de Roma, toegelaten mogen worden tot de Europese Unie?

Voordat ik überhaupt aan een van deze drie casussen kan beginnen moet ik eerst een duidelijk beeld vormen van de afspraken die gemaakt zijn door de Europese Unie. Wat staat er precies in de verdragen over de behandeling van EU-burgers?

Hiervoor heb ik de volgende verdragen bestudeerd: ‘Verdrag tot de oprichting Europese Gemeenschap’, ‘Verdrag van Maastricht’, ‘Verdrag van Lissabon’, ‘Handvest van de grondrechten van de Europese Unie’ en ‘Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens’. Daarnaast onderzoek ik ook de Schengen Akkoorden, waarin het vrije verkeer van personen wordt behandeld.

Uiteindelijk zal ik onderzoeken waar, per casus, precies het spanningsveld ligt. Uiteraard kan het ook zo zijn dat een van de drie casussen haar zaken met betrekking tot Roma integratie helemaal op orde heeft.

Met de groeiende interesse voor de Roma problematiek heeft de Europese Unie in 2008 besloten elke twee jaar een Roma-top te organiseren. De top is bedoeld om richtlijnen te creëren die ervoor moeten zorgen dat de behandeling van Roma binnen de Europese Unie systematisch word aangepakt. Totnogtoe zijn er een tweetal toppen gehouden, in 2008 en 2010. Beide zal ik behandelen in mijn onderzoek. Wat werd er afgesproken en wat is daar daadwerkelijk van terecht gekomen?

Bovendien is er onlangs door Eurocommissaris Viviane Reding een Roma initiatief in het leven geroepen dat de behandeling van Roma op nationaal niveau moet gaan aanpakken. Aangezien dit initiatief erg pril is weet ik niet in hoeverre dit van belang zal zijn voor mijn onderzoek. Naast Vivianne Reding maken nog meer mensen zich sterk voor de positie van Roma in de Europese Unie. Zo ook Europarlementariër én Roma Lívía Járóka. Op welke manier heeft zij haar positie gebruikt om de positie van haar volk te verbeteren?

Uiteindelijk moet dit alles antwoord geven op de onderzoeksvraag:

In hoeverre is de behandeling van Roma in EU-lidstaten, tussen 2007 en nu, in strijd met EU-verdragen?

Daarnaast zal ik kort aangeven waar er in het beleid van de Europese Unie ruimte is om de positie van Roma in de toekomst te verbeteren.

De Europese Unie: Richtlijnen & Regelgeving

In dit onderzoek wil ik aantonen waar nu precies het spanningsveld ligt tussen nationaal beleid en EU-beleid met betrekking tot de behandeling van Roma. Zoals gezegd, doe ik dit voor een viertal lidstaten, namelijk: Frankrijk, Nederland, Roemenië en Bulgarije. Voordat ik per casus kan bekijken hoe dit spanningsveld er precies uitziet moet eerst de technische kant worden bekeken.

Welke afspraken zijn er door EU-lidstaten gemaakt die van toepassing zijn op minderheidsgroepen zoals de Roma? Hiermee doel ik in het bijzonder op EU-richtlijnen uit verdragen gericht op de volgende onderwerpen: rechten van de mens en het vrije verkeer van personen en arbeid. Er zijn nogal wat afspraken gemaakt in de afgelopen 54 jaar.

De volgende verdragen zijn gebruikt in dit onderzoek: het Verdrag van Rome (1957), de Schengen Akkoorden (1985), het Verdrag van Maastricht (1992), het Verdrag van Lissabon (2007), het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie (2007) en het Verdrag tot Bescherming van de Rechten van Mens (2010). Bovendien zijn er door de Europese Unie in 2004 richtlijnen opgesteld die uitsluitend betrekking hebben op het vrije verkeer van personen. Ook deze richtlijnen zijn gebruikt in dit onderzoek.

Rechten van EU-onderdanen

Laten we beginnen door vast te stellen dat sinds de oprichting van de Europese Unie in 1992, burgers uit EU-lidstaten allen het EU-burgerschap hebben verkregen.⁵ In 2007 wordt het volgende artikel toegevoegd in het Verdrag van Lissabon:

⁵ *Verdrag betreffende de Europese Unie*, Europese Gemeenschap, Maastricht, 1992, Artikel 8.

“De waarden waarop de Unie berust, zijn eerbied voor de menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid, de rechtsstaat en eerbiediging van de mensenrechten, waaronder de rechten van personen die tot minderheden behoren. Deze waarden hebben de lidstaten gemeen in een samenleving die gekenmerkt wordt door pluralisme, non-discriminatie, verdraagzaamheid, rechtvaardigheid, solidariteit en gelijkheid van vrouwen en mannen.”⁶

Het is duidelijk dat de Europese Unie een samenleving voorstaat waarin iedereen, ook minderheden zoals de Roma, op eenzelfde manier worden behandeld. De Unie bestrijdt sociale uitsluiting en discriminatie, en bevordert sociale gelijkheid.⁷ In hoeverre spreekt de Europese Unie over discriminatie in specifiek? Het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie uit 2007 zegt hier het volgende over:

“Iedere discriminatie, met name op grond van geslacht, ras, kleur, etnische of sociale afkomst, genetische kenmerken, taal, godsdienst of overtuiging, politieke of andere denkbeelden, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte, een handicap, leeftijd of seksuele gerichtheid, is verboden.”⁸

Bovendien wordt in het handvest enige vorm van discriminatie binnen de werksfeer op grond van nationaliteit verboden.⁹ Naast het ‘Het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie’ benoemt ook het ‘Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens’ uit 2010 wat de richtlijnen betreffende discriminatie zijn, namelijk:

⁶ Verdrag van Lissabon, Europese Unie, Lissabon, 2007, Artikel 1 bis.

⁷ Verdrag van Lissabon, Europese Unie, Lissabon, 2007, Artikel 2.

⁸ Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, Europese Unie, Brussel, 2007, Artikel 21.1.

⁹ Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, Europese Unie, Brussel, 2007, Artikel 21.2.

Het genot van de rechten en vrijheden die in dit Verdrag zijn vermeld, moet worden verzekerd zonder enig onderscheid op welke grond ook, zoals geslacht, ras, kleur, taal, godsdienst, politieke of andere mening, nationale of maatschappelijke afkomst, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte of andere status.’’¹⁰

Weliswaar in iets andere woorden dan het handvest, maar dit artikel heeft zo goed als dezelfde strekking. Interessant is het ook om een deel van de inleidende rede te bekijken van ‘het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie’:

‘De Unie draagt bij tot de instandhouding en de ontwikkeling van deze gemeenschappelijke waarden, met inachtneming van de verscheidenheid van cultuur en traditie van de volkeren van Europa, alsmede van de nationale identiteit van de lidstaten en van hun staatsinrichting op nationaal, regionaal en lokaal niveau.’’¹¹

De Unie erkent dus de diversiteit van haar lidstaten. Ze wil hier in principe niets aan veranderen, maar wil wel dat de gemeenschappelijke waarden die door de Unie zijn opgesteld worden ontwikkeld en gewaarborgd in de lidstaten. Het tweede deel van de rede komt later aan bod, wanneer we het gaan hebben over het vrije verkeer van personen.

Samengevat mogen EU-burgers niet worden gediscrimineerd, om wat voor reden of op welke manier dan ook.

Vrij verkeer binnen de grenzen van de Europese Unie

Over het vrije verkeer van personen en arbeid werd voor het eerst gesproken in het verdrag dat tot de oprichting van de Europese Gemeenschap besloot. Het verdrag uit 1957 dat werd

¹⁰ *Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens*, Europese Unie, Straatsburg, 2010, Artikel 14.

¹¹ *Handvest van de grondrechten van de Europese Unie*, Europese Unie, Brussel, 2007, Inleidende rede.

vernoemd naar de stad waarin zij werd getekend, Rome, vertelt ons het volgende over het vrije verkeer van personen en arbeid:

“...zich ten dien vrij te verplaatsen binnen het grondgebied der Lid-Staten...”¹²

“...in een der Lidstaten te verblijven ten einde daar een beroep uit te oefenen overeenkomstig de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen welke voor de tewerkstelling van nationale werknemers gelden...”¹³

Burgers van EG-lidstaten waren dus al in de jaren '50 in staat zich vrij te verplaatsen op het grondgebied van andere lidstaten. Bovendien had men ook de mogelijkheid om in een andere lidstaat te werken en zich daar dan ook te daadwerkelijk te vestigen. Er moest ‘slechts’ voldaan worden aan dezelfde voorwaarden die voor de autochtone bevolking golden. Dit type afspraak werd in de loop van de jaren verder ontwikkeld. Met de ‘Schengen Akkoorden’ uit 1985 als uitkomst. In ‘het verdrag van Maastricht’ uit 1992 werd de oprichting van de Europese Unie bezegeld. Dit wordt hierin gezegd over het vrije verkeer van personen:

“Iedere burger van de Unie heeft het recht vrij op het grondgebied van de Lid-Staten te reizen en te verblijven...”¹⁴

Dit artikel spreekt voor zich. Afspraken zoals deze werden in de loop van de jaren verder ontwikkeld. Met de ‘Schengen Akkoorden’ uit 1985 als uitkomst. In 2004 publiceerde de

¹² *Verdrag van Rome*, Nederland/België/Luxemburg/West-Duitsland/Frankrijk/Italië, Rome, 1957, Artikel 48.1.

¹³ *Verdrag van Rome*, Nederland/België/Luxemburg/West-Duitsland/Frankrijk/Italië, Rome, 1957, Artikel 48.3c.

¹⁴ *Verdrag betreffende de Europese Unie*, Europese Gemeenschap, Maastricht, 1992, Artikel 8A.1.

Europese Unie onder andere op basis van dit verdrag een aantal richtlijnen met betrekking op het vrije verkeer van personen.

Zoals:

“Burgerschap van de Unie verleent iedere burger van de Unie, binnen de beperkingen van het Verdrag en de maatregelen tot uitvoering daarvan, een fundamenteel en persoonlijk recht van vrij verkeer en verblijf op het grondgebied van de lidstaten.”¹⁵

In het verdrag maakt de Europese Unie onder meer duidelijk dat het vrije verkeer van personen een van de fundamentele vrijheden binnen de interne markt is.¹⁶ Het recht van verblijf in een andere lidstaat, van maximaal 3 maanden¹⁷, wordt door de verdragen rechtstreeks aan alle burgers van de Unie gekoppeld.¹⁸ EU-burgers hebben zo ook het recht, na een verblijf van 5 jaren, om zich definitief te vestigen in een andere lidstaat. Dit versterkt, meent Brussel, het gevoel van een zogenaamde Unieburgerschap. Een gevoel van sociale samenhang waarnaar de Europese Unie streeft.¹⁹

Wanneer heb je het recht op een verblijf van meer dan 3 maanden? Hierover is het volgende vastgesteld:

¹⁵ *Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement en Raad: betreffende richtsnoeren voor een betere omzetting en toepassing van Richtlijn 2004/38/EG betreffende het recht van vrij verkeer en verblijf op het grondgebied van de lidstaten voor de burgers van de Unie en hun familieleden*, Europese Commissie, Brussel, 2008, Lid 1.

¹⁶ *Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement en Raad*, Europese Commissie, Brussel, 2008, Lid 2.

¹⁷ *Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement en Raad*, Europese Commissie, Brussel, 2008, Lid 9.

¹⁸ *Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement en Raad*, Europese Commissie, Brussel, 2008, Lid 11.

¹⁹ *Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement en Raad*, Europese Commissie, Brussel, 2008, Lid 17.

“...indien hij in het gastland werknemer of zelfstandige is; indien hij voor zichzelf en voor zijn familieleden over voldoende bestaansmiddelen beschikt om te voorkomen dat zij tijdens hun verblijf ten laste komen van het sociale bijstandstelsel van het gastland; indien hij is ingeschreven aan een particuliere dan wel openbare instelling die door het gastland overeenkomstig de wetgeving of administratieve praktijk is erkend of wordt gefinancierd; indien hij een familielid is van een burger van de Unie die voldoet aan de eerder genoemde voorwaarden.”²⁰

De Europese Unie heeft tot uiteindelijk doel een evenwichtige en duurzame ontwikkeling te bewerkstelligen. Het vrije verkeer van personen alsook de vrijheid van vestiging zijn essentiële middelen hiertoe.²¹

Verwijdering uit een EU-lidstaat

Het is duidelijk is wat de grondrechten zijn van EU-burgers. Ook haar opties wat betreft verplaatsing en verblijf binnen de grenzen van de Europese Unie zijn hierboven uiteengezet. Nu is het tijd om te bekijken wat er is afgesproken in de Europese Unie over de verwijdering van EU-burgers uit een lidstaat.

Onderzoek verteld ons dat het absoluut verboden is om onderdanen uit je eigen land uit te zetten. Zowel individueel of als groep. Niemand mag het recht tot betreding van het grondgebied van het land, waarvan hij/zij de nationaliteit heeft, worden ontnomen.²²

Bovendien is het verboden om een groep vreemdelingen collectief het land uit te zetten.²³

²⁰ Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement en Raad, Europese Commissie, Brussel, 2008, Artikel 7.

²¹ Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, Europese Unie, Brussel, 2007, Inleidende rede.

²² Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens, Europese Unie, Straatsburg, 2010, Artikel 3.1 en 3.2.

²³ Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens, Europese Unie, Straatsburg, 2010, Artikel 4.

Uiteraard zijn er uitzondering, zoals in dit volgende artikel wordt aangegeven:

“... Begunstigden van het verblijfsrecht mogen niet van het grondgebied worden verwijderd zolang zij geen onredelijke belasting vormen voor het sociale bijstandstelsel van het gastland...”²⁴

Het gastland moet dus aan kunnen tonen dat er een legale basis bestaat voor een eventuele uitzetting. Daarnaast moet het land in kwestie in haar beslissing rekening houden met de graad van integratie van de betrokken personen; de duur van het verblijf; persoonlijke omstandigheden; leeftijd; de band met het land van oorsprong; en de daadwerkelijke druk op het sociale belastingsstelsel. Kan dit worden aangetoond, pas dan kan men eventueel overgegaan tot daadwerkelijke verwijdering.²⁵

Met het oog op de uitzetting van Roma door de Franse regering in september 2010, staan volgens Vivianne Reding onder andere de volgende twee EU-richtlijnen in conflict met de verwijdering van de groep Roma:

“...de lidstaten kunnen de vrijheid van verkeer en verblijf van burgers van de Unie en hun familieleden, ongeacht hun nationaliteit, beperken om redenen van openbare orde, openbare veiligheid of volksgezondheid. Deze redenen mogen niet voor economische doeleinden worden aangevoerd...”²⁶

²⁴ Richtlijn 2004/38/EG van het Europees Parlement en de Raad, ‘betreffende het recht van vrij verkeer en verblijf...’, Lid 16.

²⁵ Richtlijn 2004/38/EG van het Europees Parlement en de Raad, ‘betreffende het recht van vrij verkeer en verblijf...’, Lid 16, 23 en 24.

²⁶ Richtlijn 2004/38/EG van het Europees Parlement en de Raad, ‘betreffende het recht van vrij verkeer en verblijf...’, Artikel 27.1.

en;

“...Het gedrag moet een actuele, werkelijke en voldoende ernstige bedreiging voor een fundamenteel belang van de samenleving vormen. Motiveringen die los staan van het individuele geval of die verband houden met algemene preventieve redenen mogen niet worden aangevoerd...”²⁷

Je kunt als EU-burger dus niet zomaar uit een EU-lidstaat worden gezet. De desbetreffende regering moet de uitzetting kunnen verantwoorden. Dit geldt zowel voor ‘vreemdelingen’ die voor een korte of een langere periode in het gastland verblijven.²⁸

Verderop in de casus over Frankrijk zal ik deze ‘beschuldigingen’ verder onderzoeken.

²⁷ Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement en Raad, Europese Commissie, Brussel, 2008, Artikel 27.2.

²⁸ Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement en Raad, Europese Commissie, Brussel, 2008, Artikel 28.

Ontwikkelingen op Europees niveau

Naaste de technische kant van het verhaal kijk ik ook naar recente ontwikkelingen die betrekking hebben op de positie van minderheden, in het bijzonder die van Roma. Dit zullen we doen aan de hand van een tweetal Roma-toppen en de daar uit voortgekomen platformbijeenkomsten. We zullen analyseren wat er op Europees niveau is ondernomen om de Roma problematiek aan te pakken. Naast initiatieven op Europees niveau, zullen we in dit hoofdstuk ook 'individuele' factor bespreken die zich sterk heeft gemaakt voor de Roma zaak. Het gaat hier om Europarlementariër én bovendien Roma, Livia Jarosik. Tot slot behandelen we het huidige voorzitterschap van de Europese Raad, gedragen door Hongarije. Hongarije gaf in haar 'run voor presidency' aan dat zij de integratie van Roma hoog op haar agenda zou zetten. Wat is daar precies van terecht gekomen?

Op dit moment bevinden we ons in het zogenaamde 'decennia voor Roma integratie'.²⁹ In navolging hiervan is er zowel in september 2008 als in april 2010 een Roma-top gehouden. Een speciale top voor de positie van Roma was er nog niet eerder gehouden.

Roma top 2008

Op 16 september 2008 vond de eerste Roma-top plaats. Op dit moment had, pikant genoeg, Frankrijk het voorzitterschap van de Europese Raad in handen. Deze eerste Roma top werd georganiseerd naar aanleiding van een in juli 2008 uitgekomen rapport. Dit rapport stelde dat discriminatie van deze minderheid niet tot het verleden behoorde. Het rapport was opgesteld door Vladimir Spidla, EU-commissaris van 'Werkgelegenheid, sociale zaken en gelijke kansen'. Spidla was van mening dat door de economische crisis de positie van Roma nóg dreigender was geworden. Hij herhaalde in dit rapport nog maar eens dat sociale uitsluiting

²⁹ <http://www.romadecade.org/>

moest worden voorkomen en dat enig doeltreffend beleid moest worden overgenomen door de andere lidstaten.³⁰

Het gevolg van dit rapport waren een tweetal Roma-toppen en een vijftal, speciaal op de integratie van Roma gefocuste, platformbijeenkomsten.

Hoewel er tijdens de top in 2008 géén baanbrekende resultaten werden geboekt, was er wel degelijk sprake van vooruitgang. De top besloot namelijk tot de hierboven genoemde platformbijeenkomsten. Deze bijeenkomsten moesten een uitwisseling worden van goede praktijken en ervaringen tussen lidstaten op het vlak van de integratie van Roma. Dit zou moeten resulteren tot een bevordering in de samenwerking tussen alle partijen die betrokken zijn bij Roma problematiek. Deelnemers aan deze bijeenkomsten zijn onder andere nationale overheden, de Europese Unie, internationale organisaties en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties van Roma. De bijeenkomsten worden voorgezeten door de voorzitter van de Europese Raad.³¹

Naast dit besluit kwam de top tot een tiental basisbeginselen³² met betrekking tot Roma-integratie:

1. Constructief, pragmatisch en niet-discriminerend beleid
2. Uitdrukkelijke maar niet-exclusieve gerichtheid
3. Interculturele benadering

³⁰ *Nieuw Europees platform voor een betere coördinatie van de inspanningen om de uitsluiting van de Roma aan te pakken*, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/635&format=HTML&aged=0&language=NL&guiLanguage=en>, 24 april 2009.

³¹ Raad Algemene Zaken, (<http://ec.europa.eu>), 8 december 2008.

³² Raad Algemene Zaken, (<http://ec.europa.eu>), 8 december 2008.

4. Het reguliere als doel
5. Bewustmaking van het gender aspect
6. Overdracht van op feiten gebaseerd beleid
7. Gebruik van communautaire instrumenten
8. Participatie van het lokale en het regionale bestuursniveau
9. Participatie van het maatschappelijke middenveld
10. Actieve participatie van de Roma

Bovendien besloot men, zoals gezegd, om iedere twee jaar een speciale Roma-top te houden.

De eerste Roma-top voldeed met zo'n 500 afgevaardigden boven verwachting. De uitkomst was zoals gezegd niet baanbrekend. Het was slechts een aanzet tot de aanpak van de Roma problematiek. Bovendien waren er gemengde gevoelens wat betreft het volgen van een door de Europese Unie gecoördineerd Roma beleid. Volgens de Franse minister van Buitenlandse Zaken destijds:

"...it is not necessary to create new committees or policy instruments,"³³

Centralisatie was volgens de Fransen niet de oplossing. De lidstaten waren volgens hen perfect in staat de Roma problematiek efficiënt aan te pakken met bestaande middelen. Uit de hoek van Roma vertegenwoordigers kwam een heel ander geluid. Roma activist Rudko Kawczynski was mening dat men totaal niet doordrongen was van wat er nu precies op het spel stond. Hij zei daar destijds het volgende over:

³³ EU's first 'Roma summit' draws crowds and controversy, <http://www.euractiv.com/en/social/europe/eu-roma-summit-draws-crowds-controversy/article-175463>, 17 september 2008.

*'We have spent a whole day here without understanding the problem, while Roma in this conference room are, at best, decoration.'*³⁴

De top liep vervolgens uit de hand toen Silvio Berlusconi, de flamboyante president van Italië, liet weten van plan te zijn vingerafdrukken van alle Roma in zijn land te willen laten afnemen. Een groep Roma vertegenwoordigers verliet vervolgens kwaad de zaal.

De eerste officiële Roma-top liet de gemoederen dus flink oplopen. Shigeo Katsu, vice-president van de Wereldbank, vatte de uitkomst van de top treffend samen:

*'...some progress has been made. However, we still have a long way to go. We need to push further and step up to the next level.'*³⁵

Hoewel er geen bindende afspraken werden gemaakt, committeerden de lidstaten zich wel tot een koers die Roma integratie moest bevorderen. In 2010 werd er dan ook een vooruitgangsrapport gepresenteerd door de Europese Commissie. Aan de hand van dit rapport bekijken we of er enige vooruitgang is geboekt op het gebied van Roma integratie.

Vooruitgangsrapport 2008-2010

Aan de hand van dit rapport zullen we analyseren of de top haar vruchten heeft afgeworpen.

Volgens de Europese Commissie zijn wel degelijk de juiste instrumenten beschikbaar gesteld voor de verbetering van de integratie van Roma. Deze instrumenten zijn echter niet op een

³⁴ EU's first 'Roma summit' draws crowds and controversy, <http://www.euractiv.com/en/social/europe/eu-roma-summit-draws-crowds-controversy/article-175463>, 17 september 2008.

³⁵ EU's first 'Roma summit' draws crowds and controversy, <http://www.euractiv.com/en/social/europe/eu-roma-summit-draws-crowds-controversy/article-175463>, 17 september 2008.

adequate manier geïmplementeerd in de praktijk.³⁶ Er is geen goede samenwerking op zowel nationaal als regionaal en lokaal niveau. Daarnaast heeft een onderzoek uit 2009 aangetoond dat Roma nog steeds het slachtoffer zijn van discriminatie. Vaak is het zo dat Roma geen aanklacht indienen, omdat zij geen vertrouwen hebben in justitie. Dit is niet verwonderlijk aangezien het rapport ook spreekt van het gebrek aan kennis en capaciteit op lokaal niveau.³⁷ Het wantrouwen van Roma komt dus niet zomaar uit de lucht vallen.

Tijdens de platformbijeenkomsten identificeerden de deelnemers een viertal kerngebieden: onderwijs, werkgelegenheid, gezondheid en huisvesting.³⁸ Op deze gebieden moest worden gefocust om de integratie van Roma te kunnen bevorderen. Naast het benoemen van deze kerngebieden was men het ook eens over het feit dat kinderen en vrouwen het meest kwetsbaar waren binnen de Roma gemeenschap.³⁹

In april 2009 werd door het Europees Parlement een resolutie met betrekking tot onderwijs aangenomen. De resolutie gaf aan dat de integratie van Roma in de maatschappij moest worden aangepakt op basis van gelijke kansen in het onderwijs. Oplossingen die zouden leiden tot slecht onderwijs of segregatie zouden bij voorbaat worden afgewezen.

De tweede platformbijeenkomst in september 2009 ging verder in op het onderwijssysteem in de Europese Unie. Er werd gewezen op het feit dat het gebrek aan kennis en vooroordelen aan de grond lagen van de slechte scholing onder de Roma bevolking. Zolang dit niet zou veranderen werd enige vorm van Roma integratie geblokkeerd. De Europese Unie is namelijk van mening dat scholing cruciaal is in het bereiken van gelijke kansen voor Roma in de toekomst.⁴⁰

³⁶ *Commission Staff Working Document, Roma in Europe: The Implementation of European Union Instruments and Policies for Roma Inclusion – Progress Report 2008-2010*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 2.

³⁷ *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 3.

³⁸ *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 8.

³⁹ *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 7.

⁴⁰ *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 20.

Naast het gebrek aan kennis geeft het rapport ook aan dat het gemis aan politieke wil verdere Roma integratie parten speelt. Hierdoor is beleid ineffectief. Dit wordt versterkt door de afwezigheid van goede samenwerking en coördinatie tussen verschillende partijen. Vandaar dat de Europese Unie lidstaten aanspoort deel te nemen aan de platformbijeenkomsten, zodat nuttige informatie kan worden uitgewisseld. Dit zal er uiteindelijk voor zorgen dat samenwerking op zowel internationaal, nationaal, regionaal als lokaal niveau sterk verbeterd.⁴¹

In maart 2009 werd er door het Europees Parlement opnieuw een resolutie aangenomen. Deze richtte zich op de positie van Roma op de arbeidsmarkt. Volgens het parlement moest de uitsluiting van Roma op dit gebied worden aangepakt aan de hand van een drietal doelstellingen, namelijk: verbetering van kansen op de arbeidsmarkt, opbouw van menselijk potentieel, het versterken van sociaal kapitaal en verdere ontwikkeling van de Roma gemeenschap.⁴²

Ook op het gebied van gezondheidszorg moest vooruitgang worden geboekt. Lidstaten moesten zich meer bewust worden van zaken zoals vaccinaties voeding, levensstijl en persoonlijke hygiëne.⁴³

Er zijn dus ontzettend veel aanbevelingen gedaan vanuit de Europese Unie om de positie van Roma te verbeteren. Is het slechts bij het geven van richtlijnen gebleven of is er ook enig beleid gevormd om het probleem aan te pakken?

Wat duidelijk naar voren komt is dat lidstaten wel degelijk beter zijn gaan samenwerken. Om bestaande middelen beter toe te passen werd samenwerkt op drie gebieden: kennis op het

⁴¹ *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 6.

⁴² *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 6.

⁴³ *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 11.

gebied van wetgeving en rechten, beleidscoördinatie op Europees niveau en de steun aan nationaal beleid vanuit de Europese Unie en andere fondsen.⁴⁴

Bovendien benadrukt de Europese Unie nog maar eens dat zij de bevoegdheid heeft om op te kunnen treden op het gebied van gelijke rechten en het vrije verkeer van personen. Hiervoor verwijst zij naar een beleidskader uit 2008 dat de aanpak van enige schending van deze primaire rechten waarborgt. Lidstaten kunnen dus zwaar gestraft worden als er kan worden aangetoond dat zij de grens hebben overschreden.⁴⁵ Een passage:

“The offences include the public incitement to violence or hatred against a group of persons or a member of such a group defined by reference to race, colour, religion, descent or national or ethnic origin.”⁴⁶

Ondanks alle initiatieven vanuit de Europese Unie merkt het rapport op dat Roma nog steeds worden blootgesteld aan uitsluiting en hevige armoede.⁴⁷ Toch is men in het rapport positief over de vooruitgang die men op Europees niveau heeft geboekt. Langzaam worden beleidsplannen concreter en beter opgepakt door de desbetreffende lidstaten. Het feit dat Roma integratie op de agenda van de Europese Unie is komen staan is al een flinke vooruitgang ten opzichte van 2005. Het startjaar van het decennia waarin Roma integratie centraal zal staan.

De ontwikkeling die is doorgemaakt in 2008 en 2009 heeft, zoals hierboven aangegeven, nog geen baanbrekende resultaten geboekt. Er is nog steeds een hoog percentage Roma dat wordt

⁴⁴ *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 13.

⁴⁵ *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 14.

⁴⁶ *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 14.

⁴⁷ *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 17.

gediscrimineerd. Bovendien is de levensstandaard van Roma niet noemenswaardig veranderd. Dit komt nog steeds grotendeels door het feit dat in de praktijk 'kennis' ontbreekt. Dit doet op haar beurt het broodnodige vertrouwen vanuit de Roma gemeenschap in nieuw beleid geen goed. Daarbovenop komt de economische crisis die vanuit de Verenigde Staten is komen overwaaien. Het is duidelijk dat de huidige economische omstandigheden allesbehalve verzachtend werken. In sommige landen heeft de economische situatie er zelfs toe geleid dat de Roma gemeenschap wordt gezien als de schuldige van de depressie.

De toelating van Roemenië en Bulgarije tot de Europese Unie in 2007, met betrekking tot Roma integratie, heeft veelal tot kritiek geleid. Dit omdat de positie van Roma in deze landen verre van perfect is. Aan de hand van deze kritiek controleert de Europese Unie nu ook de positie van Roma in kandidaat-lidstaten.

De toon in het rapport is niet één en al negatief. Er is wel degelijk vooruitgang geboekt op sommige beleidsterreinen. Om segregatie te voorkomen zijn er door lidstaten vooral initiatieven ondernomen op het gebied van de toegankelijkheid van onderwijs. Ook is er beleid ontwikkeld op het gebied van werkgelegenheid en de toegang tot sociale voorzieningen. Het rapport spreekt in haar conclusie van het feit dat onder andere de meeste vooruitgang is geboekt in de evaluatie van de situatie van Roma in lidstaten. Dit is echter niet genoeg. Tastbare vooruitgang is cruciaal. Het rapport spoort de lidstaten dan ook aan de fondsen die vanuit de Europese Unie beschikbaar zijn gesteld ten volste te gebruiken. Tot slot spreekt het rapport van de oprichting van platformbijeenvakomen als de belangrijkste stap voorwaarts. Het heeft het beleidsproces op nationaal, Europees én internationaal niveau een stuk meer samenhangend gemaakt.⁴⁸

⁴⁸ *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 32-34.

Dit rapport werd opgesteld vóóordat men bijeen zou komen voor de tweede Roma-top in augustus 2010.

Roma top 2010

Met het hierboven besproken voortgangsrapport in het achterhoofd begon men op 8 april 2010 aan de tweede officiële Roma-top. Op dit moment is Spanje voorzitter van de Europese Raad. Aan de hand van het eindrapport van deze top bekijken we wat de mening op Europees niveau is over de situatie van Roma binnen de Europese Unie. Het doel van de top was het analyseren van de vooruitgang die was gemaakt sinds de eerste Roma top en het stellen van nieuwe doelen voor de toekomst.⁴⁹

Uiteraard wordt er ook in dit rapport begonnen met het feit dat de top succesvol was door de grote opkomst. Vervolgens valt het rapport gelijk met de deur in huis. Het rapport stelt dat de situatie van Roma in de Europese Unie er niet alleen in slaagt te verbeteren, maar dat je tegelijkertijd mag spreken van een verslechtering in de positie van de Roma populatie. Hoewel de Roma op papier gelijke rechten hebben, spreekt de praktijk dit tegen.⁵⁰ Het grootste probleem zit hem dus in het feit dat opgesteld beleid niet of op een onjuiste manier wordt geïmplementeerd in de praktijk. De laatste jaren maakten lidstaten die een omvangrijke Roma populatie hebben een sterke economische groei door. Schrijnend is het dan om te lezen dat de conclusie van dit rapport stelt dat de positie van de Roma in die landen juist is achteruit gegaan.⁵¹

⁴⁹ *Report on the II European Roma Summit*, Voorzitter Europese Raad, Cordoba, 8 & 9 april, 3.

⁵⁰ *Report on the II European Roma Summit*, Voorzitter Europese Raad, Cordoba, 8 & 9 april, 2.

⁵¹ *Report on the II European Roma Summit*, Voorzitter Europese Raad, Cordoba, 8 & 9 april, 16.

Wat was er naast het oplaaieren van het debat nog meer als vooruitgang te typeren volgens dit rapport? Dat Roma integratie hoog op de agenda is komen te staan is een goede ontwikkeling. Mede hierdoor hebben er, tot op de dag van de tweede Roma-top, al drie platformbijeenkomsten plaatsgevonden en zijn er een vijftal resoluties aangenomen. De Europese Unie is dus wel degelijk toegewijd aan de Roma problematiek.⁵²

Desondanks is de positie van Roma in de Europese Unie nog steeds slecht te noemen. De Roma populatie is nog altijd de meest buitengesloten minderheidsgroep in de Europese lidstaten. Dagelijks worden rechten van Roma geschonden. Beleid dat wordt toegepast om de positie van Roma te verbeteren is gewoonweg ontoereikend. Bovendien boekten samenwerkingsprojecten tussen lidstaten niet het gewenste effect.

Het beleid met betrekking tot de integratie van Roma is zwak gebleken.⁵³ De Europese Unie moet haar strategie dus drastisch veranderen. Hoe gaat zij dit in de toekomst aanpakken?

Allereerst moeten de eerder genoemde basisprincipes ook in de praktijk worden toegepast. Zonder deze grondbeginselen is een sterke basis niet mogelijk. Daarnaast vraagt het rapport om meer toewijding en grotere inspanning op zowel Europees en nationaal niveau. Fondsen die speciaal voor de integratie van Roma beschikbaar zijn gesteld moeten veel beter worden benuttigt. Andere bestaande middelen moeten effectiever worden toegepast. Bovendien moet zowel beleid als doel specifieker worden opgesteld. Roma participatie in de maatschappij moet omhoog. Hierin is toegankelijkheid tot onderwijs van cruciaal belang.⁵⁴

⁵² *Report on the II European Roma Summit*, Voorzitter Europese Raad, Cordoba, 8 & 9 april, 16.

⁵³ *Report on the II European Roma Summit*, Voorzitter Europese Raad, Cordoba, 8 & 9 april, 17.

⁵⁴ *Report on the II European Roma Summit*, Voorzitter Europese Raad, Cordoba, 8 & 9 april, 17-18.

Voorzitterschap Hongarije

Op 1 januari 2011 nam Hongarije het stokje over van Spanje betreffende het voorzitterschap van de Europese Raad. In aanloop naar het beoogde voorzitterschap stelde de Hongaarse regering zich een aantal doelen ten deel. Één van deze doelen betrof de integratie van Roma in de Europese Unie. Dit deed ze al in 2008, samen met de voorzitters die haar voorgingen in 2009 en 2010, respectievelijk België en Spanje. Het trio riep een zogenaamde 'Joint Declaration' uit. Deze gezamenlijke verklaring betekende een belangrijke stap voorwaarts in de bestrijding van de Roma problematiek. Met de aankondiging kwam integratie van Roma hoog op de Europese agenda te staan.⁵⁵

Hongarije mikt met haar voorzitterschap op maatregelen op Europees niveau die de positie van Roma in de maatschappij moeten verbeteren. Om dit te bereiken moeten lidstaten bereid zijn om nationaal beleid te ontwikkelen dat speciaal betrekking heeft op de bevordering van de integratie van Roma. Het vlaggenschip van de huidige voorzitter van Europese Raad is 'het Europees platform tegen armoede'. Dit platform verkreeg hernieuwde aandacht in 2010, toen de Franse regering besloot tot de uitzetting van zo'n 1000 Roma. Deze crisis benadrukt nog maar eens de Roma problematiek niet alleen van Oost-Europese aard is, maar van geheel Europa. Vanuit het platform moet de sociale en economische uitsluiting van de Roma gemeenschap in de hele Europese Unie worden aangepakt.⁵⁶ Hierin staan onderwijs en werkgelegenheid centraal.⁵⁷ Uiteindelijk wil Hongarije een situatie creëren waarin op Europees, nationaal en regionaal niveau efficiënt wordt samengewerkt op het gebied van Roma integratie.⁵⁸

⁵⁵ *Report on the II European Roma Summit*, Voorzitter Europese Raad, Cordoba, 8 & 9 april, 2.

⁵⁶ <http://www.eu2011.hu/developing-european-roma-policy>

⁵⁷ *The Programme of the Hungarian Presidency of the Council of the European Union*, Minister van Buitenlandse Zaken, Budapest, 2011, 7.

⁵⁸ *An EU Framework for National Roma Integration Strategies up to 2020*, Europese Commissie, Brussel, 2011, 14.

Hongarije wil als voorzitter van de Europese Raad dat alle lidstaten meer toewijding tonen in de zoektocht naar een oplossing van de Roma problematiek.

Zelf heeft Hongarije die toewijding de afgelopen vier jaar wél getoond. Met diverse maatregelen op nationaal niveau heeft zij wel degelijk vooruitgang geboekt. De Hongaarse regering heeft zich de afgelopen jaren gericht op de voorkoming van verdere segregatie in haar land. Het waarborgen en bevorderen van gelijke rechten voor de Roma gemeenschap had hierin prioriteit. Ze richtte in het bijzonder haar pijlen op de toegankelijkheid voor Roma tot het onderwijs. Daarnaast organiseert de Hongaarse regering een jaarlijkse bijeenkomst om de ontwikkelingen wat betreft de integratie van Roma te analyseren.⁵⁹

In hoeverre kunnen individuen een rol spelen als het aankomt op de integratie van Roma binnen de Europese Unie?

Livia Járóka

Dit zullen we onderzoeken aan de hand van initiatieven van de hand van Europarlementariër én Roma Livia Járóka. Járóka zit sinds 2004 namens Hongarije in het Europees Parlement. In 2006 werd ze opgenomen in een lijst waarop de namen staan van de top 150 van jonge invloedrijke leiders. Daarnaast won ze in 2006 ook een prijs voor haar inzet op Europees niveau op het gebied van justitie en grondrechten.⁶⁰ Ze heeft zich vanaf het begin van haar benoeming onmiddellijk sterk gemaakt voor de Roma problematiek.

⁵⁹ *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 8.

⁶⁰ Járóka, Livia. 'Roma Education on the Agenda of the European Union'. *European Education*, vol. 39, no. 1 (Spring 2007). 15 mei 2007, 81.

Tijdens mijn onderzoek viel de Hongaarse mij onmiddellijk op. Onder vrijwel elke resolutie en/of rapport met betrekking tot Roma integratie, sinds 2006, stond die ene naam: Lívía Járóka. De grote meerderheid van deze resoluties werd door de Europese Unie aangenomen. In haar rapporten is Lívía Járóka kritisch op de huidige situatie van Roma in de Europese Unie. Zij ziet het liefst dat er op Europees niveau bindende afspraken worden gemaakt met betrekking tot de integratie van Roma. Iets wat op dit moment ontbreekt. In haar kritiek stuit Járóka meermaals op het feit dat de toegankelijkheid voor Roma tot onderwijs dé kern van het probleem is. Onderwijs is daarmee meteen ook de sleutel tot een algehele oplossing van de Roma problematiek. Lívía Járóka ziet in de Roma jeugd de toekomst én oplossing van de problemen. Goede scholing en de mogelijkheid tot doorleren zal de positie van de Roma gemeenschap aanzienlijk verbeteren. Het zal zorgen voor een betere positie op de arbeidsmarkt en uiteindelijk tot een afname van armoede onder de Roma populatie.⁶¹ Om in haar eigen woorden af te sluiten:

‘In order for the Roma to have the opportunity to contribute to society, they must be provided with adequate educational and training programs so they will have the necessary tools to participate in society. It is the responsibility of the European Union and national governments to ensure that every citizen is given the opportunity to pursue education or vocational training without discrimination.’⁶²

Dit kan dus alleen worden bereikt wanneer men op elk denkbaar niveau structureel gaat samenwerken. Oprechte toewijding en géén halfbakken maatregelen.

⁶¹ Járóka, Lívía. ‘Roma Education on the Agenda of the European Union’. *European Education*, vol. 39, no. 1 (Spring 2007). 15 mei 2007, 82-86.

⁶² Járóka, Lívía. ‘Roma Education on the Agenda of the European Union’. *European Education*, vol. 39, no. 1 (Spring 2007). 15 mei 2007, 84.

Frankrijk

Op 19 augustus 2010 werd bekend dat de Franse regering had besloten om 79 Roma zigeuners uit te zetten. De Roma werden vervolgens met 'zakgeld' op een vliegtuig richting Roemenië en Bulgarije gezet. Volgens de Franse regering had deze groep Roma zich vrijwillig aangemeld. Ook maakte de Franse regering bekend in een later stadium nog twee vliegtuigen met Roma terug te willen sturen. De Franse president Nicolas Sarkozy gaf als reden op dat de Roma niet langer dan de toegestane drie maanden in zijn land konden verblijven. Het feit dat hij de zogenaamde Roma-kampen een bron van mensen- en drugshandel had genoemd, had hier niets mee te maken. Hij wilde de Roma gemeenschap alles behalve stigmatiseren. De druppel tot de uitzetting waren naar verluid de ongeregelheden die waren ontstaan nadat een politieagent een Roma bij een controlepost had doodgeschoten. De uitzetting kwam Frankrijk vanuit Europa op veel kritiek te staan. Na de uitzetting liet de Roemeense minister van Buitenlandse Zaken weten bezorgd te zijn over de toenemende vreemdelingenhaat in Frankrijk en te hopen dat de uitzetting legaal was verlopen.⁶³

Frans integratiebeleid

Frankrijk heeft wat Roma integratie betreft al geen beste reputatie. Toen in 2009 aan elke lidstaat een vragenlijst met betrekking tot Roma werd uitgegeven door de Europese Commissie gaf de Franse regering geen gehoor.⁶⁴ Bovendien heeft de Europese Unie substantiële fondsen beschikbaar gesteld om de integratie van Roma te bevorderen. Frankrijk heeft bijna geen gedetailleerde informatie beschikbaar over de manier waarop zij deze fondsen gebruikt. Al helemaal niet over projecten die specifiek gericht zijn op Roma. Met dit

⁶³ NOS. 19 Augustus 2010. Juni 2011. <http://nos.nl/artikel/179321-frankrijk-begint-met-uitzetten-roma.html>

⁶⁴ *The Situation of Roma in France and Europe*, Europese Commissie, Brussel, 1 september 2010, 8.

in het achterhoofd wordt extra afkeurend gereageerd op de recente uitzetting van Roma door Frankrijk.⁶⁵

Hieronder een overzicht⁶⁶ van integratie projecten die door de Franse regering werden gefinancierd:

Projects in the region "Ile-de-France":

Promoter: Association pour la promotion des tsiganes et voyageurs (ADEPT)

Year: 2009

Place: Seine-Saint-Denis

Project: "Suivi personnalise et accompagnement a la creation d'activites independantes, it l'emploi salarie d'un public

beneficia ire de minima sociaux et particulierement discrimine"

Total cost: 110.291 euro

ESF contribution: 51.598 euro

Promoter : Association pour la promotion des tsiganes et voyageurs (ADEPT)

Year: 2008

Place: Seine-Saint-Denis

Project: Populations Tsiganes I Gens du voyage

Total Cost : 99.481 euro

ESF contribution : 49.700 euro

Promoter: Service departementale de l'education nationale du Val-de-Marne

⁶⁵ *The Situation of Roma in France and Europe*, Europese Commissie, Brussel, 1 september 2010, 2.

⁶⁶ *The Situation of Roma in France and Europe*, Europese Commissie, Brussel, 1 september 2010, 22.

Year : 2009

Place : Val-de-Marne

Project : Pour une scolarisation et une insertion durables accueillir, positionner et accompagner les jeunes nouvellement arrivés en France et les enfants du voyage

Total cost: 855.389 euro

ESF contribution: 344.610 euro

Transnational projects:

Promoter: Habitat Cite

Year: 2010

Place: agglomerations Grenoble et Nantes

Project: Insertion professionnelle d'un public ROM éloigné de l'emploi (projet transnational)

Total cost: 236.279 euro

ESF contribution: 114.637 euro

Promoter: Habitat Cite

Year: 2009

Place: agglomerations Paris, Grenoble, et Nantes

Project: Insertion professionnelle d'un public ROM éloigné de l'emploi (projet transnational)

Total cost: 166.000 euro

ESF contribution: 69.000 euro

Verder repte de Franse regering zelf over investeringen in huisvesting voor de Roma gemeenschap.⁶⁷

⁶⁷ *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 19.

Kritiek

Een week later resulteerde de kritiek op de uitzetting van de groep Roma in een daadwerkelijke berisping vanuit de antiracismecommissie van de Verenigde Naties. De commissie was van mening dat Frankrijk de Roma had moeten helpen te integreren in plaats van ze terug te sturen naar Oost-Europa. De verwijdering van Roma en het opdoeken van verschillende Roma-kampen had volgens hen niet mogen gebeuren. Volgens de commissie waren de uitgezette Roma niet voldoende geïnformeerd over hun rechten als EU-burger. Bovendien betwijfelde de commissie of de uitgezette Roma wel 'vrijwillig' hadden ingestemd met hun verwijdering.⁶⁸

Naast de bezorgde geluiden op internationaal niveau werd er ook op Europees niveau verontrustend gereageerd op de uitzetting van de groep Roma. Op 9 september 2010 liet het Europees Parlement weten dat Frankrijk onmiddellijk moest stoppen met de uitzetting van Roma. De uitzetting zou tegen de EU-regels in zijn. Volgens de meerderheid van de parlementariërs zijn EU-burgers in principe vrij om zich te vestigen in andere lidstaten en mag hen hierom toegang tot een land niet worden ontzegd. In dit geval wordt het Europese recht geschonden, omdat er op grond van ras en etnische afkomst zou worden gediscrimineerd.⁶⁹ Deze schending van het Europese recht resulteerde in een resolutie tegen het Franse Roma beleid. De Franse regering besloot echter deze resolutie naast zich neer te leggen. Als reactie gaf de regering op dat het om een puur politieke maatregel zou gaan.⁷⁰

Nog geen week nadat de Franse regering de resolutie naast zich neer legde, besloot Eurocommissaris Vivianne Reding tot een juridische zaak tegen de Franse regering. Volgens

⁶⁸ NOS. 27 Augustus 2010. Juni 2011. <http://nos.nl/artikel/181035-vn-berispt-frankrijk-voor-behandeling-roma.html>

⁶⁹ NOS. 9 September 2010. Juni 2011. <http://nos.nl/artikel/183716-frankrijk-moet-stoppen-met-uitzetten-roma.html>

⁷⁰ NOS. 9 September 2010. Juni 2011. <http://nos.nl/artikel/183876-frankrijk-past-beleid-roma-niet-aan.html>

Reding is de uitzetting van de Roma zigeuners tegen de EU-regels die het vrije verkeer van personen binnen de Europese Unie garanderen. Voordat er een officiële procedure zou worden gestart moest Frankrijk eerst laten zien waarom de uitzetting niet in strijd is met de EU regelgeving. Sarkozy liet vervolgens weten dat de uitzetting niet tegen de Roma gemeenschap is bedoeld, maar tegen criminelen en illegalen. Elke uitzetting werd volgens hem individueel beoordeeld.⁷¹

Gegronde?

Om te beoordelen of Frankrijk illegaal heeft gehandeld met de uitzetting van Roma is het zaak om te bekijken wat de EU-verdragen precies zeggen over deze kwestie. Dit hebben we in het hoofdstuk 'EU: Richtlijnen en Regelgeving' gedaan. Tijd om een aantal zaken uit te lichten.

Naast het handhaven van de orde is de sociale en economische integratie van Roma ook de verantwoordelijkheid van EU-lidstaten. Hoewel elke lidstaat haar eigen beleid opstelt met betrekking tot de integratie van Roma, mag deze niet in strijd zijn met EU-regelgeving. Dit betekent dat iedere maatregel die een lidstaat neemt niet tegen regels in kan gaan die zijn opgesteld met betrekking tot discriminatie, vrij verkeer en andere grondrechten. Uiteraard moeten individuen die de wet overtreden de consequenties daarvan dragen. Het mag ook duidelijk zijn dat niemand mag worden uitgezet vanwege het feit dat hij of zij Roma is.

In 'het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie' staat dat iedere EU-burger het recht heeft op vrij verkeer. Echter, dit recht is niet onvoorwaardelijk. Zo moeten in Frankrijk burgers uit Roemenië en Bulgarije een speciale vergunning aanvragen als zij in het land

⁷¹ NOS. 29 September 2010. Juni 2011. <http://nos.nl/artikel/187993-eu-begint-zaak-tegen-parijs-om-roma.html>

willen werken. Voor een verblijf tot drie maanden is slechts een geldige ID-kaart nodig.⁷² De uitzetting van Roma kan om de volgende redenen als legaal worden bestempeld: als zij een bedreiging vormen voor de openbare orde, nationale veiligheid of als zij een onredelijke druk leggen op het sociale bestel. Daarnaast moet de uitzetting dus ook in overeenstemming zijn met het recht op het vrije verkeer binnen de Europese Unie.⁷³

Met dit alles in het achterhoofd moeten de maatregelen die door de Franse regering zijn genomen worden beoordeeld.

Zoals gezegd kan tot uitzetting worden overgegaan wanneer er sprake is van een gevaar voor de openbare orde. In het geval van de uitgezette Roma lijkt dit wel erg drastisch. Een rechtszaak uit 2010 spreekt dit niet tegen. De zaak betrof de uitzetting van een zevental Roma op grond van een dusdanig ernstige 'verstoring van de openbare orde' dat tot verwijdering was overgegaan. De rechtbank in Rijssel besloot echter anders. De beschuldigingen waren ongegrond en de deportatieopdracht werd met onmiddellijke ingang teruggedraaid. Met betrekking tot de groep uitgezette Roma later dat jaar kwam een soortgelijke conclusie naar voren. Geen van de betrokken personen had ooit een misdrijf begaan. Een betiteling als 'een gevaar voor de openbare orde' slaat dus kant noch wal.⁷⁴

De Europese Unie verlangt, dat wanneer tot uitzetting wordt overgegaan, elke zaak individueel wordt bekeken. Hierin zit een probleem. De Franse wetgeving stelt de regering niet verplicht om elke zaak individueel te beoordelen. Er wordt dus niet gekeken naar de duur van het verblijf, leeftijd, gezondheid, gezinssituatie of mate van integratie in het land. De Europese Unie verwacht dit wel van haar lidstaten, maar de Franse nationale wetgeving verlangt dit

⁷² *The Situation of Roma in France and Europe*, Europese Commissie, Brussel, 1 september 2010, 3-4.

⁷³ *The Situation of Roma in France and Europe*, Europese Commissie, Brussel, 1 september 2010, 5.

⁷⁴ 2010, ontwerp-resolutie, over de uitzetting van Roma in Frankrijk 3

niet.⁷⁵ Toch gaat de Franse regering hierdoor niet vrijuit. We hebben in dit geval namelijk te maken met collectieve uitzetting. Dit verandert de zaak.

De Europese Commissie stelt vast dat de maatregelen het recht van vrij verkeer en verblijf in lidstaten voor EU-burgers schendt. De schending baseert zich op de collectieve aard van de uitzetting. Dit is simpelweg verboden.⁷⁶ Naast non-discriminatie is de Europese Unie dus ook duidelijk over collectieve uitzetting. De uitzetting van een groep kan alleen plaatsvinden, wanneer elke zaak individueel is bekeken en dus ook negatief wordt beoordeeld. De maatregelen door de Franse regering zijn legaal wanneer zij aan EU-regels voldoen. Ze mag dus geen collectieve uitzetting doen, zonder individuele beoordelingen. Dit heeft zij wel gedaan. Dit lijkt dus op schending van de EU-regels.⁷⁷

In Frankrijk wonen nu zo'n 400.000 Roma.⁷⁸ Van deze groep heeft 95% de Franse nationaliteit. Dit betekent dat die groep Roma onder geen beding kan worden uitgezet of kan worden gedwongen het land te verlaten. Het feit dat de Franse regering al jaren grote groepen Roma het land uitzet geeft aan dat zij lak heeft aan deze feiten.⁷⁹ Ook het gegeven dat er geld is geboden aan Roma die het land vrijwillig verlaten is de Europese Unie onwaardig. Hier maakt zij dan ook bezwaar tegen. De 'compensatie' is in strijd met de EU-verdragen. Dit aangezien de vrijheid op verkeer een fundamenteel recht is dat onvervreemdbaar is en met geen mogelijkheid kan worden gekocht of verkocht.⁸⁰

⁷⁵ *The Situation of Roma in France and Europe*, Europese Commissie, Brussel, 1 september 2010, 5.

⁷⁶ *Ontwerpresolutie over de uitzetting van Roma in Frankrijk*, Europees Parlement, Brussel, 2010, 3.

⁷⁷ *The Situation of Roma in France and Europe*, Europese Commissie, Brussel, 1 september 2010, 6-7.

⁷⁸ Tabel 1, pagina 56.

⁷⁹ *Ontwerpresolutie over de uitzetting van Roma in Frankrijk*, Europees Parlement, Brussel, 2010, 3.

⁸⁰ *Ontwerpresolutie over de uitzetting van Roma in Frankrijk*, Europees Parlement, Brussel, 2010, 3.

Nader onderzoek heeft uitgewezen dat niet alle uitgezette Roma een volledig akkoord hadden gegeven of hun rechten hadden begrepen. Sommige Roma hebben zelfs verklaard te zijn bedreigd met arrestatie of gedwongen uitzetting als zij de repatriëring zouden weigeren.⁸¹ Hierin komen de grondrechten van EU-burgers aan bod.

In 'het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie' staan duidelijke regels. Mocht een lidstaat haar nationale wetgeving aanpassen, dan moet dit in lijn met het handvest gebeuren. EU-burgers mogen volgens het handvest onder geen beding worden gediscrimineerd. Hierin staat een speciale vermelding met betrekking tot discriminatie op grond van ras, kleur, etnische afkomst en nationaliteit. De Europese wetgeving biedt dus bescherming tot elke vorm van discriminatie. Ook voor Roma.

Het lijkt er op dat de uitzettingen specifiek gericht waren tegen Roma als gemeenschap. Verder kun je opmerken dat de uitzettingen in een zeer korte tijdspanne zijn gedaan. Volgens de EU-regelgeving moeten personen op wie de uitzetting betrekking heeft, een maand krijgen om zich op de verwijdering te kunnen voorbereiden. Er is dus sprake van stigmatisering en intimidatie. Door deze werkwijze lijkt het er op dat er op géén behoorlijke wijze is omgegaan met de beoordeling van de uitgezette personen. Bovendien lijkten de uitzettingen te duiden op een algemene preventie maatregel.

Tot slot wijzen critici op de Franse ondernemingen om vingerafdrukken af te nemen van alle Roma in het land. Dit is simpelweg in strijd met het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie.⁸²

⁸¹ *Ontwerpresolutie over de uitzetting van Roma in Frankrijk*, Europees Parlement, Brussel, 2010, 3.

⁸² *Ontwerpresolutie over de uitzetting van Roma in Frankrijk*, Europees Parlement, Brussel, 2010, 3.

Samengevat mag volgens zowel de Europese als de nationale wetgeving van Frankrijk wel degelijk tot uitzetting worden overgegaan. Dit kan mits de persoon in kwestie een gevaar voor de openbare orde of een onredelijke last is voor het sociale bestel. Hoewel de Franse wet niet voorschrijft dat elke zaak individueel moet worden beoordeeld is dit natuurlijk wel noodzakelijk. De Europese Commissie heeft hier een punt. Het feit dat het om een collectieve uitzetting gaat geeft extra stof tot nadenken. De Europese Unie is hier duidelijk over. Collectieve uitzetting mag niet en is in dit geval een vorm van discriminatie. Er is wel degelijk op grond van afkomst overgegaan tot uitzetting. Bovendien verdient de 'oprotpremie' zeker geen schoonheidsprijs. Zeker als je beseft dat een groot deel van de uitgezette Roma niet vrijwillig het land heeft moeten verlaten.

Uiteindelijk belofde de Franse regering de wetgeving betreffende integratie aan te passen.

Desondanks hekelt de Europese Commissie de discriminerende maatregelen die zijn genomen door Frankrijk tegen haar Roma gemeenschap. Onder andere omdat dit gedeeltelijk werd gedaan op basis van haar etnische herkomst. De commissie als hoedster van de verdragen, verzoekt dan ook tot strenge maatregelen mocht dit zich in de toekomst herhalen.⁸³ Ze dringt er bijvoorbeeld aan om discriminerende bepalingen betreffende Roma in de Franse wet te schrappen. Hiermee wordt bedoeld op wetten zoals een vereiste reisvergunning en beperkingen met betrekking tot het kiesrecht.⁸⁴

⁸³ *Ontwerpadvies: EU-strategie voor de integratie van de Roma*, Europees Parlement, Brussel, 2010, 1 bis.

⁸⁴ *Ontwerpresolutie over de uitzetting van Roma in Frankrijk*, Europees Parlement, Brussel, 2010, 3.

Nederland

Mensen die in Nederland komen wonen, moeten een zelfstandig bestaan op kunnen bouwen en betrokken zijn in de maatschappij. Het Nederlands integratiebeleid is met de jaren strenger geworden. Volgens Lidie Voorend, die namens de organisatie Dokters van de Wereld, Roma terzijde staat is de situatie in Nederland niet zo erg als in Frankrijk. Desondanks merkt zij het volgende op wat betreft het Nederlandse integratiebeleid:

“...ik signaleer een ongelofelijke verharding van het beleid. Het lijkt wel alsof het met de dag strenger wordt.”⁸⁵

De algemene opvatting over integratie is dat het in Nederland allemaal niet zo erg is. Toch zijn er wel degelijk op- en aanmerkingen te maken op het beleid. De drie belangrijkste probleemvelden met betrekking tot Roma zijn extreem hoge criminaliteit, disproportioneel hoge schoolverzuim en overlast. Vooral sociaal-culturele factoren spelen een belangrijke rol bij de aard van deze problemen.⁸⁶

Roma in Nederland

In Nederland wonen zo ongeveer 40.000 Roma.⁸⁷ De meeste van hen hebben de Nederlandse nationaliteit. Het overgrote deel van de Roma is woonachtig in woonwagenkampen. Deze kampen hebben geen al te beste reputatie. Een deel van deze Roma wonen in zogenaamde Roma-gemeenten. Deze gemeenten werden in 1978 gecreëerd, nadat de Roma gemeenschap uit deze gebieden een pardon kregen van de overheid. Op dit punt zien we de eerste vorm van ongelijke behandeling. Iedere Roma die zich na dit jaar registreerde mocht hier niet blijven.

⁸⁵ VN. 2011. Juni 2011. <http://www.vn.nl/Archief/Samenleving/Artikel-Samenleving/Roma-in-Nederland-Nu-is-het-opeens-zero-tolerance.htm>

⁸⁶ *Aanpak voor Roma in Nederland*, Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Den Haag, 2009, 4.

⁸⁷ Tabel 1, pagina 56.

Ongeacht zijn of haar persoonlijke situatie. Verdere vormen van gezinshereniging werden ook niet toegestaan. Vreemd, aangezien dit voor andere groepen migranten niet het geval was.⁸⁸

In 1999 werd de zogenaamde woonwagenwet ingetrokken. Vanaf dit moment voerde de overheid ook geen apart beleid meer voor woonwagenbewoners. Met deze aanpassing wilde de overheid de positie van woonwagenbewoners, zoals de Roma, normaliseren.⁸⁹ De wet had tot gevolg dat vele woonwagenkampen werden opgedoekt en dat Roma verplicht werden zich te vestigen in een 'vast' huis. Dit werd gedaan zonder te kijken naar de wens van de Roma zelf.

Recentelijk is besloten dat straatmuzikanten uit Roemenië en Bulgarije, waar het grootste van de Roma vandaan komt, na 2014 geen tewerkstellingsvergunning meer nodig hebben. Dit betekent dat ze zich dan vrij in Nederland mogen vestigen.

In Nederland hebben Roma desondanks veel moeite om te integreren in de samenleving. Dit komt mede door het feit dat de Roma gemeenschap haar eigen normen en waarden als belangrijker acht dan de normen en waarden zoals die staan vastgelegd in de Nederlandse grondwet. Roma zien zichzelf als een aparte groep binnen de Nederlandse samenleving en worden ook als zodanig door een groot deel van de maatschappij beschouwd.⁹⁰ Hierdoor wordt het integratieproces verder bemoeilijkt.

Naast cultuurverschillen is er onder de Roma gemeenschap in Nederland, zoals gezegd, sprake van een hoog criminaliteitspercentage.⁹¹ Dit lijkt op typische migrantenproblematiek.

⁸⁸ Rodriquez, Peter R., *Monitor rascisme & extreem-rechts: Roma en Sinti*, (Amsterdam: de Volharding, 2004) 17.

⁸⁹ Nieuwenhuizen, E., *Roma en Sinti in Nederland – Factsheet*, (Rotterdam: NPRD, 2004) 3.

⁹⁰ Nieuwenhuizen, E., *Roma en Sinti in Nederland – Factsheet*, (Rotterdam: NPRD, 2004) 3.

⁹¹ *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 7.

Problematiek die voortkomt uit armoede, slechte woonomstandigheden, zwakke scholing, werkloosheid en weinig toekomstperspectief.⁹²

Werkloosheid onder Roma bedroeg in 2002 rond de 17% tegen 5% voor de gehele bevolking. Daar bovenop komt dat Roma vaak langer werkloos zijn. De arbeidsmarktparticipatie ligt ook een stuk lager dan de rest van de bevolking. Dit alles heeft tot resultaat dat de inkomens van Roma een stuk lager liggen.⁹³ Op de arbeidsmarkt heeft de Roma ook last van discriminatie. Door hun Oost-Europese uiterlijk krijgen ze vaak te maken met vooroordelen. Hierdoor worden kansen op de markt verkleind. Het komt zelfs voor dat een Roma bij voorbaat voor een baan wordt afgewezen op basis van hun achternaam of adres.⁹⁴

Aan de basis van deze lage cijfers ligt de deelname van Roma aan het onderwijs. Vanaf de jaren '70 is de deelname van Roma aan het basisonderwijs flink toegenomen. Participatie aan het voortgezet onderwijs bleef ver achter. In de jaren '80 nam slechts 20% van de Roma deel aan het voortgezet onderwijs. In de jaren '90 veranderde dit drastisch met een participatiegraad van 90% onder de Roma gemeenschap.

Toch komen maar weinig Roma in het bezit van een eindexamen. Diploma's worden voor het overgrote deel gehaald in het speciaal onderwijs. Voornamelijk in de hoek van het voorbereidend beroepsonderwijs.

Discriminatie is niet vreemd in het onderwijs. Op sommige scholen in Nederland is er sprake van een bepaald toelatingsquotum met betrekking tot het aantal Roma kinderen. Dit is in strijd met de Nederlandse en Europese wet, want deze scholen maken duidelijk onderscheid

⁹² *Radio Nederland Wereldomroep (RNW)*. 17 Augustus 2010. Juni 2011.

<http://www.rnw.nl/nederlands/article/ook-nederland-zit-zijn-maag-met-roma>

⁹³ Nieuwenhuizen, E., *Roma en Sinti in Nederland – Factsheet*, (Rotterdam: NPRD, 2004) 4.

⁹⁴ Rodriguez, Peter R., *Monitor racisme & extreem-rechts: Roma en Sinti*, (Amsterdam: de Volharding, 2004) 20.

in ras. Soms gaan scholen zo ver dat ze een garantie van de ouders willen dat hun 'Roma kinderen' geen problemen zullen veroorzaken.⁹⁵

De diepere oorzaak voor het feit dat weinig Roma in het bezit zijn van diploma's ligt in het cultuurverschil. Over het algemeen hechten Roma minder belang aan het verkrijgen van een startkwalificatie door middel van onderwijs.⁹⁶ Dit met een achterstandspositie als gevolg.

Naast het gebrek aan goede scholing stelt de overheid ook te weinig woonwagendplaatsen beschikbaar voor Roma. Hierdoor krijgen Roma te maken met problemen betreffende huisvesting. Naast het gebrek aan standplaatsen is er ook kritiek op de ligging van de aangewezen plekken. Vaak liggen ze ver van de bewoonde wereld en is het een heel gedoe om de primaire voorzieningen, zoals elektriciteit en water, te regelen.⁹⁷

Ook met de betrekking tot het afsluiten van verzekeringen hebben Roma te kampen met problemen. De Roma gemeenschap wordt gezien als een 'risicogroep'. Dit komt door veelal hoge claims die door Roma worden gemaakt. Als gevolg hiervan krijgen ze te maken met hoge premies. Er zijn zelfs hele woonwagendkampen uitgesloten door een verzekeringsmaatschappij.⁹⁸ Stigmatisering in Nederland gebeurt dus nog steeds.

Hoewel Roma door Nederlandse overheid als 'normale' Nederlanders worden beschouwd, blijven ze nog steeds een aparte positie innemen in de maatschappij. De positie wordt in stand gehouden door het sterke 'wij-gevoel' onder Roma en de vaak zeer negatieve beeldvorming

⁹⁵ Rodriquez, Peter R., *Monitor rascisme & extreem-rechts: Roma en Sinti*, (Amsterdam: de Volharding, 2004) 40.

⁹⁶ Nieuwenhuizen, E., *Roma en Sinti in Nederland – Factsheet*, 5.

⁹⁷ Rodriquez, Peter R., *Monitor rascisme & extreem-rechts: Roma en Sinti*, (Amsterdam: de Volharding, 2004) 25.

⁹⁸ Rodriquez, Peter R., *Monitor rascisme & extreem-rechts: Roma en Sinti*, (Amsterdam: de Volharding, 2004) 44.

over de Roma gemeenschap.⁹⁹ Deze negatieve beeldvorming lijdt helaas ook tot discriminatie. Door het gebrek aan vertrouwen van Roma in de overheid leidt dit tot weinig tot geen aangiftes bij de politie. Bovendien spelen taalproblemen ook een grote rol bij het nemen van stappen tegen discriminatie door Roma. De Roma gemeenschap is gewoonweg wantrouwend richting de Nederlandse samenleving. Dit gevoel is overigens grotendeels wederzijds.¹⁰⁰

Nederlands integratiebeleid

In de afgelopen vijf jaar heeft de Nederlandse overheid een aantal maatregelen ondernomen om integratiebeleid met betrekking tot Roma te verbeteren. In 2009 ontwierp ze een initiatief dat regionale en lokale beleidsuitvoerders moest betrekken bij nationale beleidsbepaling. Dit beleid was in het bijzonder gericht op een toename van participatie door Roma in de lokale politiek.¹⁰¹

De Nederlandse overheid gaat ook de strijd aan met discriminatie tegen Roma. Met het opstellen van een nationale antidiscriminatiewet heeft zij een sterke basis gecreëerd. De wet heeft er voor gezorgd dat er internationale wetinstrumenten zijn aangenomen die de rechten van Roma moeten beschermen.¹⁰²

Naast initiatieven vanuit de overheid komen er ook voorstellen vanuit de Roma gemeenschap zelf. Zo ook vanuit de eerder genoemde Roma-gemeenten. Deze voorstellen richten zich voornamelijk op het onderwijs. Volgens hen kan de onderwijssituatie van Roma kinderen verbeterd worden door vorming van een wet die de deelname aan onderwijs verplicht stelt. Recentelijk zijn deze voorstellen beoordeeld en uiteindelijk ook gehonoreerd.

⁹⁹ Nieuwenhuizen, E., *Roma en Sinti in Nederland – Factsheet*, (Rotterdam: NPRD, 2004) 4.

¹⁰⁰ Rodriquez, Peter R., *Monitor racisme & extreem-rechts: Roma en Sinti*, (Amsterdam: de Volharding, 2004) 22.

¹⁰¹ *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 8.

¹⁰² *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 9.

Deze werkwijze duidt er op dat de Roma gemeenschap zélf grotendeels verantwoordelijk is voor de aanpak van de problematiek. Dit betekent dat oplossingen vooral op lokaal niveau gevonden moeten worden. Reden hiervoor is dat er geen apart doelgroepenbeleid voor Roma is gecreëerd door de overheid. De overheid is van mening dat er genoeg instrumenten op lokaal niveau beschikbaar zijn om de problemen aan te pakken. Cijfers geven aan dat gemeenten eerst 60.000 en daarna nog een 600.000 euro beschikbaar hebben toegewezen gekregen om de situatie van Roma te verbeteren. Tot op heden zijn deze instrumenten niet volledig benut.¹⁰³ Er worden dus geen extra financiële middelen ter beschikking gesteld met betrekking tot Roma integratie.

De overheid heeft de laatste jaren dikwijls benadrukt dat de rol van de Roma gemeenschap van buitengewoon belang is bij de aanpak van de problemen. Oud-minister voor Wonen, Wijken en Integratie Eberhard van der Laan zegt hier het volgende over:

*“Effectiviteit van beleid komt het best tot zijn recht bij de ontwikkeling van draagvlak in de gemeenschap waar het beleid zich op richt”.*¹⁰⁴

Het vinden van medestanders is dus belangrijk. Bovendien zorgt de gezamenlijke aanpak door de Roma gemeenschap en de gemeenten voor een versterkte band tussen Roma en de overheid.¹⁰⁵ Uiteindelijk komt alles neer op het creëren van voldoende toekomstperspectief voor Roma in Nederland.

¹⁰³ *Aanpak voor Roma in Nederland*, Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Den Haag, 2009, 2

¹⁰⁴ *Aanpak voor Roma in Nederland*, Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Den Haag, 2009, 3.

¹⁰⁵ *Aanpak voor Roma in Nederland*, Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Den Haag, 2009, 3.

Nederland staat bekend als een zeer tolerant land. Ondanks dit beeld is in ons land de laatste jaren het integratiebeleid flink strenger geworden. Vaak worden hele groepen gestigmatiseerd door de maatschappij. Zo ook de Roma. Het algemene beeld van 'zigeuners', zoals Roma denigrerend in de volksmond worden genoemd, is slecht. Roma worden veelal geassocieerd met criminaliteit en illegaliteit. Dikwijls leidt dit tot discriminatie. Bijvoorbeeld als men naar de supermarkt gaat. Als Roma wordt je extra in de gaten gehouden.

De Roma gemeenschap heeft volgens de overheid zelf de oplossing in handen. Haar normen en waarden botsten met die van de Nederlandse samenleving. Dit verschil in opvatting weerhoudt Roma ervan hun achterstandpositie te verbeteren. Het is simpelweg een feit dat een diploma je positie op de arbeidsmarkt sterk verbetert. Het volgen van goed onderwijs is hierin cruciaal. Hoewel een deel van de Roma gemeenschap dit inziet, blijft er toch een grote kloof bestaan tussen Roma en de overheid. Met als resultaat dat het sociale verschil in de samenleving in stand blijft.

Roemenië & Bulgarije

Vier jaar geleden werden Roemenië en Bulgarije toegelaten tot de Europese Unie. Blijkbaar voldeden beide Oost-Europese landen aan de 'strenge' eisen van de Europese Unie. De toelating leidde tot veel kritiek. Deze kritiek richtte zich voornamelijk op de vermeende schending van mensenrechten in beide landen. Discriminatie van de Roma gemeenschap in deze landen is verre van verleden tijd. Sterker nog, in deze landen worden Roma het zwaarst gediscrimineerd. In beide landen wonen grote aantallen Roma. Roemenië herbergt naar schatting zo'n 1,8 miljoen Roma. Dat komt neer op ruim acht procent van de gehele bevolking. In Bulgarije ligt dat percentage met tien procent, 750.000 Roma, nog een stuk hoger.¹⁰⁶

Roma in Roemenië

In zowel Roemenië en Bulgarije zorgt de kloof tussen de Roma gemeenschap en de rest van de samenleving voor een verdere uitsluiting van de Roma. In het bijzonder op het gebied van onderwijs en de arbeidsmarkt.¹⁰⁷

Op dit moment heeft een rechtse partij onder leiding van Emil Boc de leiding in handen in Roemenië. Dit is slecht nieuws voor minderheidsgroepen zoals de Roma. Zijn beleid sinds 2008 heeft geleid tot een verdere verslechtering van de levensstandaard van de Roemeense Roma gemeenschap.

De Roma gemeenschap in zowel Roemenië als Bulgarije ervaart extreme armoede. Roma in Roemenië hebben te maken met een aantal sociale nadelen, zoals: lage opleiding en training, grote gezinnen, slechte leefomstandigheden en een erbarmelijke positie op de arbeidsmarkt. Discriminatie op basis van ras zorgt er simpelweg voor sociale uitsluiting van Roma. Dit geldt ook voor Bulgaarse Roma.

¹⁰⁶ Tabel 1, pagina 56.

¹⁰⁷ *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 7.

Voor Roemeense Roma is de arbeidsparticipatiegraad het grootste probleem. Deze ligt op zo'n 23%. Bovendien is nog geen 30% van de Roma in Roemenië in het bezit van een diploma.

Naast de problemen op de arbeidsmarkt staat het er ook slecht voor met de leefomstandigheden van de Roma. Vaak is er in de Roma kampen geen elektriciteit, warmtebron en/of riolering.

De participatiegraad in het onderwijs onder Roma is laag. Dit komt mede door de discriminatie die hier plaatsvindt. Naast aparte 'Roma klassen' weigeren veel docenten les te geven op scholen waar veel Roma staan ingeschreven.¹⁰⁸

De Roma gemeenschap in Roemenië wordt tot op de dag van vandaag blootgesteld aan allerlei vormen van discriminatie. Stigmatisering door de Roemeense maatschappij maakt een verbetering van de levensstandaard voor Roma moeilijk. De isolerende houding van Roma draagt zonder meer hieraan bij.

Roma in Bulgarije

De grootse problemen waarmee Roma in Bulgarije kampen zijn werkloosheid en de discriminatie die ze ondervinden met betrekking tot het vinden van een baan.¹⁰⁹ Veel werkgevers weigeren tot op de dag van vandaag Roma aan te nemen.¹¹⁰

Naast moeilijkheden op de arbeidsmarkt zijn er ook problemen vast te stellen in het onderwijs. In Bulgarije nemen maar weinig Roma kinderen deel aan het basis onderwijs en voortgezet onderwijs. Roma kinderen die wel onderwijs volgen zullen voor het overgrote

¹⁰⁸ Toma, Diana. *The Plight of the Roma in Romania*. 15 Juni 2011.
<http://www.wsws.org/articles/2011/jun2011/roma-j15.shtml>

¹⁰⁹ *The United Nations Refugee Agency (UNHCR)*. 3 Maart 2005. Mei 2011.
<http://translate.google.nl/translate?hl=nl&sl=en&tl=nl&u=http%3A%2F%2Fwww.unhcr.org%2Frefworld%2Fcountry%2C%2C%2CQUERYRESPONSE%2CBGR%2C%2C42df60a97%2C0.html&anno=2>

¹¹⁰ *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 17.

deel uiteindelijk geen diploma behalen. Volgens het 'European Roma Rights Center' (ERRC) hebben Roma studenten uit de hoofdstad Sofia, vanwege hun afkomst, last van uitsluiting en andere vormen van discriminatie. Je ziet dit terug in het type scholen waar Roma onderwijs volgen. Deze zijn van zeer slechte kwaliteit.¹¹¹

Ook buiten de werkvloer en het onderwijs ondervindt de Roma gemeenschap discriminatie. Het komt vaak voor dat Roma de toegang wordt ontzegd op openbare plaatsen.

Daarnaast neemt het aantal gedwongen uitzettingen van Roma, die veelal gepaard gaan met geweld, volgens Amnesty International flink toe. Amnesty International wijst ook op de tekortkomingen van de Bulgaarse overheid op het gebied van onderwijs, sociale zorg, en huisvesting. Als voorbeeld noemen zij de groep van 200 Roma die in september vorig jaar uit hun huizen werden gezet. Hun kamp werd met de grond gelijk gemaakt, maar de Roma kreeg er geen nieuw onderdak voor terug.

Er zijn ook verhalen die spreken energiemaatschappijen die hele Roma buurten afsluiten, omdat één inwoner haar rekeningen niet op tijd betaalde. Roma worden in dit geval gestigmatiseerd. In Bulgarije worden Roma kampen als illegaal getypeerd. Vreemd, aangezien de Europese Unie van haar lidstaten een universele wet verlangt die deze kampen legaliseert.¹¹²

We kunnen dus vaststellen dat Bulgarije moeite heeft op het gebied van Roma integratie. Er heerst een soort van anti-Roma sentiment. Dit gevoel wordt versterkt door het isolement waarin de Roma gemeenschap zelf kiest te leven. De huidige rechtse politiek sfeer in het land zorgt voor nog meer opschudding. In het dorp Samokov ging het zelfs zo ver dat er flyers

¹¹¹ *The United Nations Refugee Agency (UNHCR)*. 3 Maart 2005. Mei 2011.
<http://translate.google.nl/translate?hl=nl&sl=en&tl=nl&u=http%3A%2F%2Fwww.unhcr.org%2Frefworld%2Fcountry%2C%2C%2CQUERYRESPONSE%2CBGR%2C%2C42df60a97%2C0.html&anno=2>

¹¹² *The United Nations Refugee Agency (UNHCR)*. 3 Maart 2005. Mei 2011.
<http://translate.google.nl/translate?hl=nl&sl=en&tl=nl&u=http%3A%2F%2Fwww.unhcr.org%2Frefworld%2Fcountry%2C%2C%2CQUERYRESPONSE%2CBGR%2C%2C42df60a97%2C0.html&anno=2>

werden verspreid met een duidelijke anti-Roma boodschap. De tekst op de flyer noemde de huidige burgemeester van het dorp een ´vriend van de Roma´. Stemmen op hem zou tot gevolg hebben dat Samokov zou veranderen in een zogenaamd ´zigeunerdorp´.¹¹³

Roemeens integratiebeleid

Sinds de toelating tot de Europese Unie hebben zowel Roemenië als Bulgarije een aantal maatregelen genomen die de integratie van Roma in hun land moeten bevorderen. Zo is er in Roemenië in 2007 direct na de toelating een onderwijswet aangenomen die segregatie in het onderwijs moest voorkomen. Daarnaast besloot de Roemeense regering in 2008 tot het opnemen van de geschiedenis van Roma in de verplichte leerstof op scholen.¹¹⁴

Op het gebied van huisvesting worden ook gestaag vorderingen gemaakt. De infrastructuur is sterk verbeterd. Hierdoor zijn Roma kampen beter bereikbaar geworden. Ook zijn er speciaal voor Roma een groot aantal appartementcomplexen gebouwd.¹¹⁵ In 2008 startte de Roemeense overheid een nieuw huisvestingsbeleid onder de titel ´Social housing for Roma communities´. Dit beleid richtte zich op de bouw van zo´n 300 eengezinswoningen in de acht ontwikkelingsregio´s in het land.¹¹⁶

Twee jaar geleden benoemde de Roemeense regering een nationale Roma commissie. De commissie kreeg de taak op zich gelegd door middel van strategische methodes Roma integratie te bevorderen.¹¹⁷

¹¹³ *The United Nations Refugee Agency (UNHCR)*. 3 Maart 2005. Mei 2011.
<http://translate.google.nl/translate?hl=nl&sl=en&tl=nl&u=http%3A%2F%2Fwww.unhcr.org%2Frefworld%2Fcountry%2C%2C%2CQUERYRESPONSE%2CBGR%2C%2C42df60a97%2C0.html&anno=2>

¹¹⁴ *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 20.

¹¹⁵ *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 11

¹¹⁶ *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 12

¹¹⁷ *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 8.

Bulgaars integratiebeleid

In Bulgarije worden er ook steeds meer wetten die betrekking hebben op de positie van Roma opgesteld en aangenomen. Zo is er na de toelating een zogenaamd 'Nationaal Actieplan' ontwikkeld die de toegankelijkheid van onderwijs voor Roma kinderen moest verbeteren. Dit plan werd overigens vrijwel direct door de Roemeense overheid overgenomen.¹¹⁸ Sinds het begin van de toelatingsprocedure tot de Europese Unie heeft de Europese Commissie kritiek geuit op Bulgarije. Deze kritiek richtte zich voornamelijk op de afzondering in huisvesting en onderwijs en de discriminatie van Roma op de arbeidsmarkt. Deze druk vanuit de Europese Commissie heeft er uiteindelijk toe geleid dat de Bulgaarse overheid een antidiscriminatiewet heeft aangenomen.¹¹⁹

Ondanks al deze vorderingen is de situatie van Roma in deze Oost-Europese landen verre van goed. Dagelijks worden de rechten van Roma geschonden. Roma in Roemenië en Bulgarije worden niet als gelijkwaardig behandeld. Dit is in strijd met de wetgeving zoals die is opgesteld in de verdragen van de Europese Unie. De toelating van Roemenië en Bulgarije is in het licht van Roma integratie dus zeer opmerkelijk te noemen. Beide landen lopen hierop ver achter. Toch heeft de toelating er voor gezorgd dat Roma problematiek in beide landen hoog op de agenda is komen te staan. Dit met daadwerkelijk beleid als gevolg. Het is duidelijk dat Roemenië en Bulgarije er nog lang niet zijn. De Roma gemeenschap heeft in beide landen een achterstandspositie. Door stigmatisering vanuit de samenleving is het moeilijk om hier een weg uit te vinden. Beide overheden zijn zich er van bewust dat het probleem bij haar wortels moet worden aangepakt: de toegankelijkheid van het onderwijs. Goed onderwijs zal er uiteindelijk voor zorgen dat de positie van Roma op de arbeidsmarkt verbeterd. Een beter toekomstperspectief is dus zeker niet onbereikbaar.

¹¹⁸ *Commission Staff Working Document, Roma in Europe*, Europese Commissie, Brussel, 2010, 17.

¹¹⁹ http://www.europa-nu.nl/id/vh9idzk2vkni/toetreding_bulgarije_tot_de_europese

Conclusie

De Roma gemeenschap in de Europese Unie heeft het moeilijk. Dagelijks krijgen ze te maken met discriminatie. In lidstaten van de Europese Unie worden Roma voortdurend gestigmatiseerd. Roma worden vaak in één adem genoemd met criminaliteit en illegaliteit. Tegenover de negatieve beeldvorming vanuit de maatschappij staat het sterke 'wij-gevoel' dat Roma onderling hebben. Deze situatie heeft er voor gezorgd dat er een kloof is ontstaan tussen de Roma gemeenschap en de rest van de samenleving. Die kloof is niet in alle lidstaten van dezelfde grootte, maar wel degelijk in elk land aanwezig. De Europese Unie is duidelijk. We moeten een verdere segregatie van de samenleving voorkomen. De recente ontwikkelingen in Frankrijk hebben dit idee alleen maar kracht bij gezet. In bovenstaande hoofdstukken hebben we onderzocht waar precies het spanningsveld tussen nationaal Roma-beleid en EU-regelgeving ligt. Dit deden we aan de hand van de volgende onderzoeksvraag:

In hoeverre is de behandeling van Roma in EU-lidstaten, tussen 2007 en nu, in strijd met EU-verdragen?

Voordat we aan de analyse begonnen hebben we eerst de technische kant van het verhaal bekeken. In hoofdstuk 1 is uiteengezet wat precies de EU-regelgeving is op het gebied van discriminatie, vrije verkeer en uitzetting. Vervolgens hebben we wat recentere ontwikkelingen bekeken met betrekking tot de positie van Roma in de Europese Unie. Hierin kwamen zowel de Roma-top uit 2008 én die uit 2010 aan bod. Daarnaast bespraken we meer individuele initiatieven betreffende Roma integratie. De huidige voorzitter van de Europese Raad, Hongarije, en Europarlementariër Livia Járóka stonden hierin centraal. Met dit alles in het achterhoofd werd begonnen aan de eerste case.

Door middel van de bestudering van Roma integratie in een viertal landen, ingedeeld in een drietal casussen, kwamen we tot een aantal interessante, maar ook verontrustende, bevindingen.

Zoals gezegd gaat het niet goed met de Roma gemeenschap in de Europese Unie. Het grootste probleem voor Roma ligt op de arbeidsmarkt. Dit geldt voor alle besproken casussen. Roma hebben moeite om aan een baan te komen. Dit komt naast het gebrek aan diploma's ook door stigmatisering. Roma worden veelal bij voorbaat afgewezen voor een baan. Dit gebeurt Roemenië, Bulgarije en in minder mate in Nederland en Frankrijk. Roma worden dus op basis van afkomst geweigerd. Dit is een schending van hun grondrechten zoals opgesteld in de EU-verdragen.

De oplossing ligt in het onderwijs. Het is een feit dat de participatiegraad onder Roma aan het onderwijs een stuk lager dan gemiddeld is. Hierin moet volgens de Europese Unie verandering in komen. Dit erkennen de lidstaten ook. Deze opvatting is niet nieuw. Al jaren wordt gewezen op het belang van een diploma. Het blijkt voor Roma moeilijk te accepteren een kwalificatie nodig te hebben voor de arbeidsmarkt. In hun cultuur is dit niet vanzelfsprekend. Roma die besluiten zich in te schrijven bij een onderwijsinstelling krijgen vaak te maken met discriminatie op basis van afkomst. Ook komt het zelfs voor dat docenten weigeren les te geven in klas of op een school waar veel Roma kinderen zitten. Nederland is hier geen uitzondering in. Deze weigering op basis van afkomst gaat tegen de regels van de EU-verdragen in.

Naast werkloosheid hebben Roma ook te maken met zeer slechte leefomstandigheden. Het merendeel van de Roma gemeenschap in de Europese Unie leeft in woonwagenkampen.

Vaak hebben de Roma de grootst mogelijke moeite om aan elektriciteit en voldoende water te komen. In Roemenië en Bulgarije is een goed werkende riolering niet de normaalste zaak van de wereld. Daarbij komt het feit dat in Bulgarije Roma-kampen als illegaal worden gezien door de wet. Roma worden simpelweg van hun bed gelicht en meegedeeld het verder maar uit te zoeken. Ook de Franse regering springt niet al te zacht om de rechten van de Roma in haar land. Al jaren worden Roma-kampen met de grond gelijk gemaakt. Roma hebben in deze landen simpelweg niet dezelfde rechten als alle andere burgers. In Nederland is het zo erg nog niet. Kritiek is er wel op het aantal standplaatsen dat wordt aangewezen. Daarnaast is de ligging vaak niet optimaal.

Met de uitzetting van de groep Roma uit Frankrijk, werd duidelijk hoe alarmerend de situatie van Roma in de Europese Unie is. Collectieve uitzetting is verboden. Dit staat in de Europese wetgeving. Hoewel de Franse regering stigmatisering ontkent is er wel degelijk sprake van discriminatie op basis etnische herkomst. De uitkomst van een justitieel onderzoek naar de illegaliteit en criminaliteit van de groep Roma onderstreept dit. Geen van de verwijderde Roma kan worden gezien als een gevaar voor de openbare orde en kan daarmee niet zonder pardon de grens worden overgezet. Met het uitreiken van 'zakgeld' overtrad de Franse overheid eens te meer de Europese wet. Mocht de Franse regering wel een legale basis hebben voor de uitzetting, dan had zij op z'n minst de betrokken personen kunnen wijzen op haar rechten als EU-burger.

De Roma problematiek moet worden aangepakt. Na jaren van aanmodderen moet er daadkrachtig worden opgetreden. Het is goed dat Roma integratie hoog op de agenda is komen te staan, zowel op Europees als op nationaal niveau. De volgende stap is het vormen van beleid naar aanleiding van het debat. Op dit moment mogen lidstaten zelf beslissen over

de aanpak van de Roma problematiek. Uiteraard geeft de Europese Unie ze wel richtlijnen mee. Misschien is het tijd om op Europees niveau bindende afspraken te maken met betrekking tot Roma integratie. Het is gebleken dat sommige lidstaten teveel hun eigen weg gaan, met de schending van EU-verdragen als gevolg. Er moet eensgezind beleid komen. Dit beleid moet beter worden gecontroleerd, zodat problemen tijdig kunnen worden geïdentificeerd en aangepakt.

Daarnaast is het zaak om de samenwerking op alle mogelijk denkbare niveaus te verbeteren. Een vaak genoemd punt van kritiek is het gebrek aan kennis op regionaal en lokaal niveau. Dit komt doordat de beschikbare middelen, zoals fondsen, niet optimaal worden benut. Hierdoor is er in de loop van jaren een gat ontstaan tussen het beleid op papier en de toepassing van hetzelfde beleid in de praktijk. Coördinatie is essentieel. Cruciaal hierin is de deelname van de Roma gemeenschap zelfde op lokaal niveau. Om dit te bereiken is een verschil in denkwijze nodig, voor zowel de Roma gemeenschap als de nationale overheden. In de eerste plaats moet de nationale overheid bereid zijn Roma te betrekken in het politieke proces. Tot op heden werd de mening van Roma niet op prijs gesteld. Roma zelf moeten uit de afzondering komen. Haar wantrouwendheid richting de nationale overheid moet plaatsmaken voor vertrouwen. Initiatief vanuit beide kampen is dus noodzakelijk in deze.

Uiteindelijk komt alles neer op het bieden van voldoende toekomstperspectief voor de Roma gemeenschap in de Europese Unie. Dit kan alleen worden bereikt als we de handen ineenslaan. Afspraken moeten worden nagekomen en discriminatie gaan behoren tot de verleden tijd. De praktijk moet vooruitgang tonen in plaats van verslechtering.

Jij, ik en Roma. We hebben allemaal dezelfde rechten. Afkomst is iets om trots op te wezen. Het mag nooit een belemmering zijn. Zeker niet in een samenleving die pretendeert op basis van gelijkheid te bestaan.

Member State	Abbreviation Code
Bulgaria	BG
Czech Republic	CZ
Greece	EL
Hungary	HU
Poland	PL
Romania	RO
Slovakia	SK

Box1

Discrimination areas

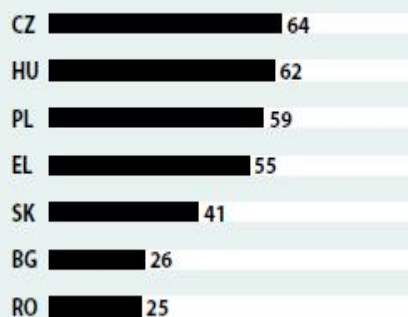
EU-MIDIS asked the respondents about discrimination they had experienced, in the past 12 months or in the past 5 years, in nine areas:

- 1) when looking for work
- 2) at work
- 3) when looking for a house or an apartment to rent or buy
- 4) by healthcare personnel
- 5) by social service personnel
- 6) by school personnel
- 7) at a café, restaurant or bar
- 8) when entering or in a shop
- 9) when trying to open a bank account or get a loan

Figure 1

Average discrimination rate

% discriminated against in the past 12 months (nine areas)

EU-MIDIS, questions CA2-CI2

Figure 3

% of respondents who did not report discrimination to an organisation

incidents in the past 12 months, nine areas

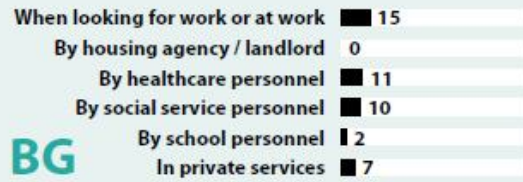

EU-MIDIS, questions CA4-CI4

Figure 2

Specific discrimination experience

■ discriminated against in the past 12 months
 □ not discriminated against

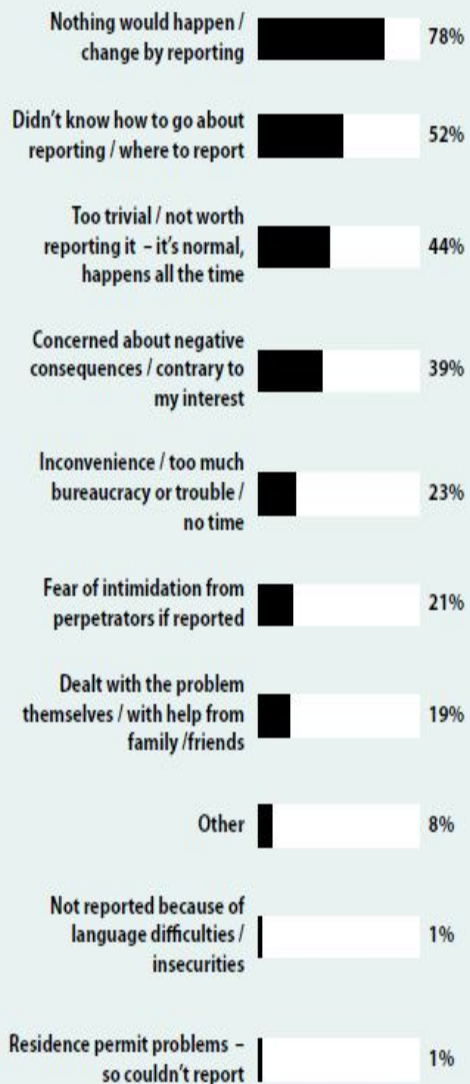

EU-MIDIS, questions CA2-CI2

Figure 4

Reasons for not reporting discrimination to an organisation (%)

Any type of discrimination (in nine areas) in the past 12 months

EU-MIDIS, questions CA5-CI5

Document prepared by the Council of Europe Roma and Travellers Division						
(updated: 14/09/2010)	Total country population (July 2009)	Official number (last census)	Minimum estimate (source in footnotes)	Maximum estimate (source in footnotes)	Average estimate	% of total population (from average figure)
European countries						
<i>Turkey</i>	71.892.807	4 656 (1945)	500.000	5.000.000	2.750.000	3,83%
<i>Romania</i>	22.246.862	535 140 (2002)	1.200.000	2.500.000	1.850.000	8,32%
<i>Russian Federation</i>	140.702.094	182 617 (2002)	450.000	1.200.000	825.000	0,59%
<i>Bulgaria</i>	7.262.675	370 908 (2001)	700.000	800.000	750.000	10,33%
<i>Spain</i>	46.157.822	No data available	650.000	800.000	725.000	1,57%
<i>Hungary</i>	9.930.915	190 046 (2001)	400.000	1.000.000	700.000	7,05%
<i>Serbia (excl. Kosovo)</i>	7.334.935	108 193 (2002)	400.000	800.000	600.000	8,18%
<i>Slovak Republic</i>	5.455.407	89 920 (2001)	400.000	600.000	500.000	9,17%
<i>France</i>	64.037.790	No data available	300.000	500.000	400.000	0,62%
<i>Greece</i>	10.722.816	No data available	180.000	350.000	265.000	2,47%
<i>Ukraine</i>	45.994.287	47 917 (2001)	120.000	400.000	260.000	0,57%
<i>United Kingdom</i>	60.943.912	No data available	150.000	300.000	225.000	0,37%
<i>Czech Republic</i>	10.220.911	11 718 (2001)	150.000	250.000	200.000	1,96%
<i>"The former Yugoslav Republic of Macedonia"</i>	2.061.315	53 879 (2002)	135.500	260.000	197.750	9,59%
<i>Italy</i>	59.619.290	No data available	110.000	170.000	140.000	0,23%
<i>Albania</i>	3.619.778	1261 (2001)	80.000	150.000	115.000	3,18%
<i>Moldova</i>	4.324.450	12 280 (2004)	15.000	200.000	107.500	2,49%
<i>Germany</i>	82.400.996	No data available	70.000	140.000	105.000	0,13%
<i>Portugal</i>	10.676.910	No data available	40.000	70.000	55.000	0,52%
<i>Bosnia and Herzegovina</i>	4.590.310	8 864 (1991)	40.000	60.000	50.000	1,09%
<i>Sweden</i>	9.276.509	No data available	35.000	50.000	42.500	0,46%
<i>Belarus</i>	9.685.768	No data available	10.000	70.000	40.000	0,41%
<i>the Netherlands</i>	16.645.313	No data available	32.000	48.000	40.000	0,24%
<i>"Kosovo"</i>	2.542.711	45 745 (1991)	25.000	50.000	37.500	1,47%
<i>Poland</i>	38.500.696	12 731 (2002)	15.000	60.000	37.500	0,10%
<i>Ireland</i>	4.156.119	22 435 (2006)	32.000	43.000	37.500	0,90%
<i>Croatia</i>	4.491.543	9 463 (2001)	30.000	40.000	35.000	0,78%
<i>Switzerland</i>	7.581.520	No data available	25.000	35.000	30.000	0,40%
<i>Belgium</i>	10.414.336	No data available	20.000	40.000	30.000	0,29%
<i>Austria</i>	8.205.533	No data available	20.000	30.000	25.000	0,30%
<i>Montenegro</i>	678.177	2 826 (2003)	15.000	25.000	20.000	2,95%

Tabel 1.

Verantwoording gebruikte afbeeldingen

- *European Union Minorities and Discrimination Survey*
- *An EU Framework for National Roma Integration Strategies up to 2020*
- <http://www.novagraaf.nl/files/61811/hongarijeeu.jpg>
- http://vorige.nrc.nl/multimedia/dynamic/00298/France-Immigration-_298316e.jpg
- <http://i23.photobucket.com/albums/b360/itsrainingmen/2008/woonwagenkamp3klein.jpg>
- <http://towardfreedom.com/home/images/stories/April09/roma.1.p1011407.jpg>
- <http://morrisonworldnews.com/wp-content/uploads/2010/09/Italy-gypsy-camp-in-east-Rome.jpg>
- http://media.washtimes.com/media/image/2010/08/20/gyp_734_s630x435.jpg?4d790adfb48e8d39385860d38b3bd47eee4f654
- http://www.europa-nu.nl/9353000/1/j4nvh0qavhjdkdq_j9vvikqpopjt8zm/vho8bcqidrxv?sizew=159&sizeh=160